

POLIINFO

list učenika i profesora Politehničke škole a Politechnikai Iskola tanulónak és tanárainak lapja

XXII Републичко такмичење
средњих стручних школа Србије
за групу графичарство

XXII. Szerbiai Szakközépiskolák Nyomdaipari
Köztársasági Versenye

XXII. republičko natjecanje
srednjih strukovnih škola Srbije
za grupu grafičarstvo

Садржај / Tartalom

	Око школе - Aktualitások	4 - 7
	Знање путовање - Utazás	8 - 13
	Култура - Kultúra	14 - 21
	Слободно време - Szabadidő	22 - 23
	С друге стране науке - Tudomány	24 - 29
	Причам Вам причу - Mesélek	30 - 32
	Спорт - Sport	33
	Моје село весело - Az én vidám falucskám	34 - 35

РЕЧ УРЕДНИКА

Дуг је, али и занимљив био пут од првог школског листа Политехничке школе, објављеног 2004. године, па до овог последњег, који је пред вама.

Вест о добијању треће републичке награде за школске часописе у 2015/2016. години, затекла нас је

у тренутку када се штампао наш јануарски, јубиларни, двадесети број, и тиме увеличала наш јубилеј.

Награде пријају, али и обавезују. Ентузијазам и вера да стварајући школски лист радимо нешто корисно, занимљиво и лепо, јесте оно што нас је, упркос потешкоћама, одржало свих ових година. Кроз стварање овог листа, настојимо да код наших ученика повећамо свест о важности и значају културе, уметности, науке, спорта...

Пружајући им прилику да се исказу кроз оно што могу и умеју, храбримо их да се проналазе у свету који нуди различите могућности, али не и јасне путоказе.

И овога пута смо, у шаролик мозаик текстова, фотографија и илустрација, сложили сведочења о ономе што се у протеклом периоду дешавало око нас, али и у нама. Понешто од онога што смо радили и о чему смо размишљали, поново је пред вама, двадесет и први пут...

Бранка Јовичић,
професор српског језика и књижевности

директор: **Исо Планић**
главни и одговорни уредник, уредник редакције на српском језику: **Бранка Јовичић**
уредник редакције на мађарском језику: **Регина Мора**
уредник редакције на хрватском језику: **Сањин Ивашић**
уредник редакције на енглеском језику: **Александра Орешчанин Тиквицки**
технички уредник: **Тихомир Зораје**
лектура и коректура текстова: **Дијана Кртинић, Регина Мора, Сањин Ивашић, Александра Орешчанин Тиквицки**
фотографије: **ученици ГФТ 2/8, ГФТ 4/10 и ГФТ 4/12 одељења**
графички дизајн, прелом и монтажа: **Тихомир Зораје, Мирјана Митрић, Вивиен Ердељи ГФТ 3/10**
насловна страна: **Маријана Војнић Тунић ГФТ 3/13**

штампа: графичка радионица Политехничке школе
тираж: 350 примерака
сајт школе: **www.politehnickasu.edu.rs**

PROSLAVA SAVINDANA

Školska slava Savindan, koja se proslavlja u čast Svetog Save - utemeljivača obrazovanja i prvog srpskog arhiepiskopa, obeležena je petak, 27. januara, u našoj školi prigodnim svečanim programom i sečenjem slavskog kolača. Direktor škole, Iso Planić, održao je pozdravni govor u kojem je govorio o značaju obeležavanja ovog značajnog datuma i o postignutim uspesima u toku školske godine, a zatim je predstavnica Kola srpskih sestara uručila nagradu učeniku Davidu Đetvaiju. U umetničkom delu programa, nastupio je Ženski omladinski hor pod dirigentskom palicom Mačasa Murenjija, učenik Ištvan Vig je otpevao pesmu o Svetom Savi, učenici Mario Evetović, Marijana Turu i Luca Sič Uri pročitali su svoje radove nagrađene na konkursu o ljudskim pravima, a posebno su nas svojom interpretacijom razveselile Veselice, članice vokalno-instrumentalnog sastava koji predvodi Mihajlo Jančikin.

Dijana Krtnić, profesor

SZENT SZÁVA NAPI ÜNNEPSÉG

Szent Száva – a szerb írás és oktatás megalapítójának – napja iskolai ünnep. Január 27-én ünnepi műsorral és az erre az alkalomra készített kalács megszegésével készültünk az iskolánkban.

Iskolánk igazgatója, Iso Planić üdvözölte a vendégeket, beszélt az ünnep jelentőségéről, és összefoglalta az iskolaév során elért eredményeinket, tanulóink és tanáraink sikereit. Ezután a Kolo srpskih sestara egyesület képviselője átadta a díjat Gyetvai Dávidnak.

A műsorban fellépett a Női ifjúsági kórus Murényi Mátyás vezetésével. Vígh István negyedikes tanulóink Szent Száváról énekelt. Mario Evetović, Marijana Turu és Uri Szűcs Luca felolvastak az Emberi jogok pályázaton díjazott munkáikból. A Veselice csapat vokális-insztrumentális előadása Mihajlo Jančikin vezetésével különösen felvidította a jelenlévőket.

Az iskolai ünnepség az idén is jó hangulatban telt.

Móra Regina, tanár

Пројекат „Унапређење квалитета наставе – развој кључних компетенција кроз мултидисциплинарни приступ – Сарадњом до знања”

НЕДЕЉА САРАДНИЧКЕ НАСТАВЕ

Суботичка Политехничка школа одржала више од 30 часова интердисциплинарне наставе у девет одељења

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије расписало је позив за учешће школа у реализацији пројекта „Унапређење квалитета наставе – развој кључних компетенција кроз мултидисциплинарни приступ – Сарадњом до знања” за школску 2016/17. годину, чији је циљ унапређивање наставне праксе и подстицање мотивације за учење кроз интеграцију садржаја из различитих предмета и рад на развоју међупредметних компетенција.

Суботичка Политехничка школа је једна од 15 средњих школа у Србији која учествује у овом пројекту.

Како пише у пројектној документацији, и у образовању је евидентан низак ниво мотивације, и то са обе стране катедре: ученици тешко проналазе смисао у школовању каквом су изложени, наставници тешко проналазе мотив у условима у којима раде. И једнима и другима потребно је да рутину, која не даје очекиване резултате, замене нечим што ће их смислено ангажовати. Истовремено, постоји и свест да живимо у времену брзих промена које се рефлектују на пољу образовања. Образовање је најбољи одговор на те промене, али то значи и прихватање става да је процес учења континуирани процес који се доживотно одвија.

Недеља сарадничке наставе у Политехничкој школи је реализована од 28. новембра до 2. децембра 2016. године у 9 одељења, уз учешће 30 наставника. Сваки час посетили су директор, координатор пројекта и педагог или психолог, као и заинтересовани наставници.

Сарадничком наставом обухваћена су сва четири разреда (од првог до четвртог), сва четири подручја рада (Геодезија и грађевинарство; Култура, уметност и јавно информисање; Хемија, неметали и графичарство; Шумарство и обрада дрвета), трећи и четврти степен, и сва три језика на којима се одвија настава (српски, хрватски и мађарски).

У понедељак, 28. новембра, одржана су четири часа са наставном темом *Бојење столарије и предмета од дрвета*, у одељењу Г 2/4 (молери), које наставу слуша на мађарском језику. Технологију рада предаје **Силвија Патарчић Јухас**, а практичну наставу **Јожеф Гараи**.

У уторак, 29. новембра, у одељењу ЛТ 1/13 (ликовни техничари, на српском језику), одржана су четири сарадничка часа на тему *Златни пресек*. Часове су одржали **Срђан Милодановић**, **Зита Шухајда** и **Ненад Ражнатовић** (Теорија форме, Цртање, Историја уметности).

Истог дана је у одељењу ГФТ 4/12 (техничари штампе и фотографи, на хрватском језику), одржано шест сарадничких часова са наставном темом *Добриша Цесарић: Песме*. Прво су одржани часови теоријске наставе (Хрватски језик – **Сањин Ивашић** и Српски као нематерњи језик – **Наталија Трбовић Тољагић**), а затим практична настава (фотографи – **Ивана Бабић** и техничари штампе – **Рудолф Ренчењи**).

Наредног дана, у среду, 29. новембра, у одељењу АТ 3/2 (архитектонски техничари, на мађарском језику), ученици су обрађивали *Новеле Гезе Чата* на четири часа (Енглески језик – **Агнеш Медве**, Немачки језик – **Шаролта Сакалаш**, Мађарски језик и књижевност/Грађанско васпитање – **Регина Мора**,

Српски као нематерњи језик – **Наталија Трбовић Тољагић**, Верска настава – **Геза Ковач**).

Истог дана, одржана су два сарадничка часа у одељењу ВТ 3/3 (техничари за високоградњу, на српском језику), на тему *Појам/дужина извијања*, на часовима Бетона (**Светомир Окановић**) и Статике и отпорности материјала (**Станко Миловановић**).

Цео радни дан је одељење ГФТ 3/13 (техничари за обликовање графичких производа, на српском језику) имало интердисциплинарну наставу на тему *Уметност између два светска рата*. Три наставника је целом одељењу држало наставу у учионици (Српски језик и књижевност – **Наталија Трбовић Тољагић**; Историја уметности са теоријом форме – **Младен Хорват**; Практична настава – **Ненад Ражнатовић**), а последња два часа је половина одељења имала практичну наставу у рачунарском кабинету са **Мирјаном Митрић**.

Први дан децембра је у одељењу ГФТ 4/13 (техничари за графичку припрему, на српском језику), протекао у знаку *Хамлета Вилијама Шекспира*. Шест часова је одржало шест наставника у шест различитих предмета (Српски језик и књижевност – **Наталија Трбовић Тољагић**, Филозофија – **Сњежана Рончевић**, Енглески језик – **Агнеш Медве**, Верска настава – **Дарко Ивковић**, Технологија типографије – **Сања Хорак**, Технологија репродукције – **Миодраг Дорословачки**).

У петак, 2. децембра, одељење ТПА 1/4 (техничари за пејзажну архитектуру, на мађарском језику) имали су три сарадничка часа на тему *Вода*, из угла два предмета, хемије (**Сузана Немчев Трајер**) и биологије (**Лигија Влчек**).

Недеља сарадничке наставе завршила се у одељењу ТОН 2/5 (техничари за обликовање намештаја и ентеријера, на српском језику), са темом *Конструктивни елемент – гредица*. Четири наставника су одржала двочас (**Светлана Котур** – Дрвне конструкције, **Верица Нинковић** – Рачунарска графика, **Софија Поповић** – Финална обрада дрвета, **Арон Текењеш** – Дизајн).

Реакције ученика су одличне, задовољни су новим приступом настави и надају се да ће оваквих часова бити све више.

Наталија Трбовић Тољагић, професор

РЕПУБЛИЧКО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ГРАФИЧАРСТВА

Свечано отварање такмичења одржано је у Дечјем позоришту

Политехничка школа је од 19. до 21. маја 2017. године била домаћин XXII републичког такмичења ученика средњих школа за групу графичарство.

Такмичило се 8 школа (Техничка школа „Милева Марић - Ајнштајн“ - Нови Сад, Хемијско-технолошка и прехранбена школа „Жикица Дамњановић“ - Смедеревска Паланка, Хемијско-технолошка школа „Божидар Ђорђевић Кукар“ - Лесковац, Техничка школа „23. мај“ - Панчево, Прехранбено-угоститељска школа - Чачак, Хемијско-технолошка школа - Врање, Графичка школа - Нови Београд и школа домаћин) у пет образовних профила:

- техничар за графичку припрему
- техничар за обликовање графичких производа
- техничар штампе
- техничар графичке дораде
- фотограф

Екипно, ученици наше школе су освојили прво место у категорији техничар штампе и друго место у категоријама: техничар за обликовање графичких производа, техничар за графичку припрему, фотограф и техничар графичке дораде.

РЕЗУЛТАТИ ТАКМИЧЕЊА

Појединачни пласман:

Образовни профил: ТЕХНИЧАР ЗА ОБЛИКОВАЊЕ ГРАФИЧКИХ ПРОИЗВОДА
Анита Ковачев – II место
Јована Јовић – IV место

Образовни профил: ТЕХНИЧАР ЗА ГРАФИЧКУ ПРИПРЕМУ
Дениса Војнић – II место
Марцела Мачаи – IV место

Образовни профил: ТЕХНИЧАР ШТАМПЕ
Тијана Стајић – I место
Александар Сабо – V место

Образовни профил: ФОТОГРАФ
Александар Лацко – III место
Едина Такач – V место

Образовни профил: ТЕХНИЧАР ГРАФИЧКЕ ДОРАДЕ
Роберт Маргит – III место
Даниел Киш – VII место

Дијана Кртинић, професор

Интервју: Sanjin Ivašić, професор hrvatskog jezika i književnosti

S MLADIMA NIKAD NIJE DOSADNO

Po starom običaju, predstavljamo nove profesore... U naš grad i našu školu, profesor hrvatskoga jezika i književnosti Sanjin Ivašić, došao je na početku školske 2016/2017. godine u okviru programa hrvatske nastave u inozemstvu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Evo što nam je, u razgovoru, ispričao o sebi...

Predstavite se.

Dolazim iz Rijeke, grada koji se nalazi u Hrvatskom primorju, a treći je po veličini u Hrvatskoj. U Rijeci živim cijeloga svoga života, a tu sam završio i svoje obrazovanje. Studirao sam na Filozofskom fakultetu u Rijeci gdje sam diplomirao kao profesor hrvatskoga jezika i književnosti. U riječkim sam školama kratko radio (uglavnom zamjene) kada sam dobio posao nastavnika u hrvatskoj nastavi u inozemstvu i tako došao u Suboticu. Trebalo mi je neko vrijeme da se priviknem na novu sredinu i razdvojenost od obitelji i prijatelja, ali uz pomoć Subotičana, koji su mi potvrdili sve one pohvale koje sam slušao prije dolaska u Suboticu, vjerujem da sam se dobro snašao.

Opišite se u tri riječi.

Nije mi jasno...

Koje su vaše omiljene knjige i pisci?

Svaka pročitana knjiga oblikuje jedan mali dio nas i obogaćuje iskustvo. Kad bih morao izabrati koje su to knjige jedan dio sebe ostavile meni, volio bih da mogu izdvojiti Antoina de Sainta-Exupéryja i njegova "Malog princa", "Sjaj epohe" Borivoja Radakovića, "Na cesti" Jacka Kerouaca, "Proljeća Ivana Galeba" Vladana Desnice, "Vježbanje života" Nedjeljka Fabrija, Brešana, Krležu, Tomića...

Kako vam se sviđa raditi u prosvjeti?

Pa, parafrazirajući jednog svog kolegu, raditi u prosvjeti, najljepši je posao na svijetu. Raditi s djecom i mladima nikada nije dosadno, a pruža brojne prilike i za učenje i rad na sebi. Pa iako se ponekad i dogode neki nesporazumi, s djecom se oni uvijek nekako lakše razriješaju.

Sa učenicima i kolegama u posjetu Karlovcu

Na ekskurziji u Dubrovniku

Da niste profesor, bili biste...

E da, često sam si i sam postavljao ovo pitanje. U ranoj sam mladosti, nimalo originalno, maštao da ću biti astronaut, pilot, vlakovođa... Prije upisa na fakultet počeo me zanimati film, pa sam se zamišljao u redateljskom stolcu, polazio filmske tečajeve i učlanio se u riječki kino-klub. No, život me odnio na neke druge staze, a danas mislim da radim posao koji me najviše ispunjava. Ipak, kada se ne vidim među školskim klupama, nekako se najradije zamišljam na moru u ribolovu, što sam kratko, još kao student, i radio.

Vaš neostvareni san?

Posjedovati vlastiti automobil i naučiti svirati gitaru. A onda ću sanjati kako naučiti svirati i usnu harmoniku.

David Vujković Lamić GI 3/4

NAGRADNO PUTOVANJE U EVROPSKU UNIJU

Učenci Politehničke škole TPA 3/11 odeljenja - Jelena Nedić, Aleksa Knežević i Milica Milisavljević, uz mentorstvo Branke Jovičić, profesorice srpskog jezika i književnosti, osvojili su nagradu za rad „Lica govore“, u okviru kategorije foto-radova nagradnog konkursa za kreativne i inovativne radove „Evropski dnevnik“, koji sprovodi EU Info centar.

Radove je ocenio stručni žiri, sačinjen od novinara i stručnjaka za obrazovanje i komunikacije. Vest o nagradi stigla je polovinom marta, a na petodnevno nagradno, studijsko putovanje u Evropsku uniju - u Beč, Ljubljanu i Budimpeštu, tim Politehničke škole krenuo je 9. maja 2017. godine, na Dan Evrope.

Ovaj konkurs predstavlja nastavak prethodnih aktivnosti Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji u okviru publikacije Evropski dnevnik i promocije medijske pismenosti.

Politehnička škola je, uz još 15 nagrađenih škola iz cele Srbije, dobijanjem ove nagrade postala zvaničan partner i dobila priliku da učestvuje na budućim aktivnostima u okviru projekta „Evropski dnevnik“.

Autor fotografija: Jelena Nedić TPA 3/11

Izbor fotografija iz ciklusa „Lica govore“, nagrađenog u okviru konkursa za kreativne i inovativne radove „Evropski dnevnik“

Obišli smo kampove za smeštaj migranata u Subotici i fotografisali lica ljudi koji su, iz ratom zahvaćenih zemalja, u naš grad došli vođeni ličnom i kolektivnom nesrećom. Izrazi njihovih lica govorili su nam o nemoći, potištenosti, zebnji, strahu, bolu, ali i o nepokolebljivosti, radoznalosti, pa čak i nekoj kratkotrajnoj

radosti, uprkos svemu. Fotografisali smo ta lica sa željom da se to što ona govore, putem naših fotografija, čuje i izvan migrantskih kampova, jer samo priča povezuje ljude.

Branka Jovičić, profesor

LJUBLJANA-BEČ-BUDIMPEŠTA

Milica Milisavljević TPA 3/11

Mi, nagrađeni, prvi put smo se sreli u Beogradu i tu naša pustolovina počinje. Ljubljana nas je oduševila svojom čistoćom i građevinama, a Beč istorijom i lepotom koju čuva vekovima. U Budimpešti smo posetili neke evropske institucije i saznali mnogo korisnih informacija. Druženje na ovom putovanju je nešto što ćemo dugo pamtiti.

Nagrađeni timovi iz cele Srbije

Nagradno putovanje 14 timova iz 16 različitih škola iz više gradova Srbije, simbolično je otpočelo na Dan Evrope, a trajalo je sve do 13. maja 2017. godine. Putovanje dugo 1700 kilometara pružilo je jedinstvenu priliku da se 70 đaka i profesora iz 10 gradova Srbije druže i razmenjuju znanja i iskustva.

U Ljubljani su na prijemu u Gradskoj kući saznali kako je i zašto Ljubljana ponela titulu Zelena prestonica Evrope 2016. godine. Potom je usledio obilazak grada uz turističkog vodiča i poseta neobičnom muzeju Hiša eksperimentov (Kuća eksperimenata). Put ih je dalje vodio u Beč, glavni grad Austrije, osmi put proglašen za najbolji grad za život na svetu. Nakon vođene ture i razgledanja grada, posetili su Šenbrun, palatu koja predstavlja jedan od najznačajnijih kulturno-istorijskih spomenika Austrije. Sledećeg dana posetili su Prirodnjački muzej u Beču, koji u svojoj kolekciji ima preko 30 miliona eksponata, nakon čega su posetili ORF - Austrijsku nacionalnu televiziju i radio, gde su imali priliku da vide najmodernije studije i upoznaju različite tehnologije koje se koriste pri izradi medijskih sadržaja, pa čak i da isprobaju plavu sobu sa efektima. Naposljetku su posetili 170 metara visoku Dunav-kulu u Beču. Put ih je dalje vodio u Budimpeštu, na Centralnoevropski univerzitet osnovan 1991. godine, gde su im predložene mogućnosti za dalje obrazovanje. Potom su posetili Evropski omladinski centar, gde su na interaktivan način sticali znanja o Savetu Evrope.

Nakon vođene ture i obilaska mađarske prestonice, vratili su se u Srbiju bogatiji za mnoga znanja iz različitih oblasti, i što je možda najvažnije, za neka nova prijateljstva.

Pobednički tim Politehničke škole u Šenbrunu

Jelena Nedić TPA 3/11

Meni je zanimljivo to što smo mogli jako mnogo da naučimo o gradovima i državama u kojima do sada nismo bili. Pored toga, sviđa mi se to što smo mnogo saznali o našoj kulturi kroz druženje sa ljudima iz drugih gradova Srbije.

Aleksa Knežević TPA 3/11

Ovo putovanje me je naučilo puno toga o drugim zemljama, kao i o drugim ljudima. Drago mi je što sam upoznao nove ljude koje ću pamtiti do kraja života. Mnogo bih voleo da se ovo putovanje još jednom ponovi. Bilo je nezaboravno! I dalje sam pod snažnim utiskom.

Prirodnjački muzej ostavio je snažan utisak

Branka Jovičić, profesor

FELEJTHETLEN TANZÁNIAI UTAZÁS

A szüleim már régóta terveztek elutazni egy távoli, egzotikus helyre. Az idén lettem nagykorú, és úgy gondolták, hogy később már mind jobban elkülönülök tőlük, és inkább a társasággal fogok nyaralni, ezért eldöntötték, hogy ezen a nyáron összehoznak egy emlékezetes nyaralást a családuk számára.

Elmentünk megérdeklődni az utazási irodába, milyenek az idei kínálatok. A szüleim elmondták, hogy minket valami távoli hely érdekelne, ahova az ember elmegy, és tömérdek élménnyel tér haza. A nő csak mosolygott egyet, és szóba hozta Tanzániát. Anyuékat mindig is érdekelte, milyen lehet az élet a világ másik felén. Hogyan élnek az emberek, milyenek az életfeltételek, és persze, hogy milyen maga a turista részleg. Ezért pár hét gondolkodás után eldöntötték, hogy idén Tanzániába utazunk. A testvérem és én nem is tudtuk elhinni, hogy ilyen távoli helyre fogunk ellátogatni. Olyan hihetetlennek tűnt. Így hát eljött a várva várt július. Belgrádból indultunk repülővel, az út öt óráig tartott Dubai-ig, ott viszont át kellett szállni egy másik repülőre, amely egyenesen Tanzániáig vitt. Egy fárasztó és hosszú nap elteltével, megérkeztünk hajnali négy óra felé. Esméletlenül meleg volt. Mivel nagyon kimerültek voltunk, elmentünk aludni, hogy másnap kipihenten nézzünk szét a környéken. A hotel gyönyörű volt, a strand mellett közvetlenül helyezkedett el. Reggelire és vacsorára mindennap kedvünk szerint válogathattunk a rengeteg új és szokatlan ételből, mivel svédasztal volt. Sok, a számunkra ismeretlen ételt próbáltunk ki, olyan gyümölcsöket ettünk, amelyekről eddig azt sem tudtam, hogy léteznek.

Reggel lementünk a partra. Azt a pillanatot soha nem fogom elfelejteni, úgy éreztem, hogy minden tökéletes, és nagyon boldog voltam. A homok ragyogóan fehér volt és tiszta, a tenger sekély része viszont tele volt kagylókkal. A délelőtti általában fürdással és napozással teltek, viszont a délutánok már izgalmasabbak és kalandosabbak voltak.

Tanzánia igazából nagyon szegény ország. Az emberek egyszobás kunyhókban laknak egymás hegyén-hátán. A legtöbb állattenyésztéssel és mezőgazdasággal foglalkoznak. Részt vettünk néhány szervezett kiránduláson, ahol egy helybeli útvezető kalauzolt minket. Az egyik kedvencem a „fűszernövény túra” volt. Elvezettek minket egy hatalmas dzsungelszerű helyre, amely tele volt

Tanzánia térképe

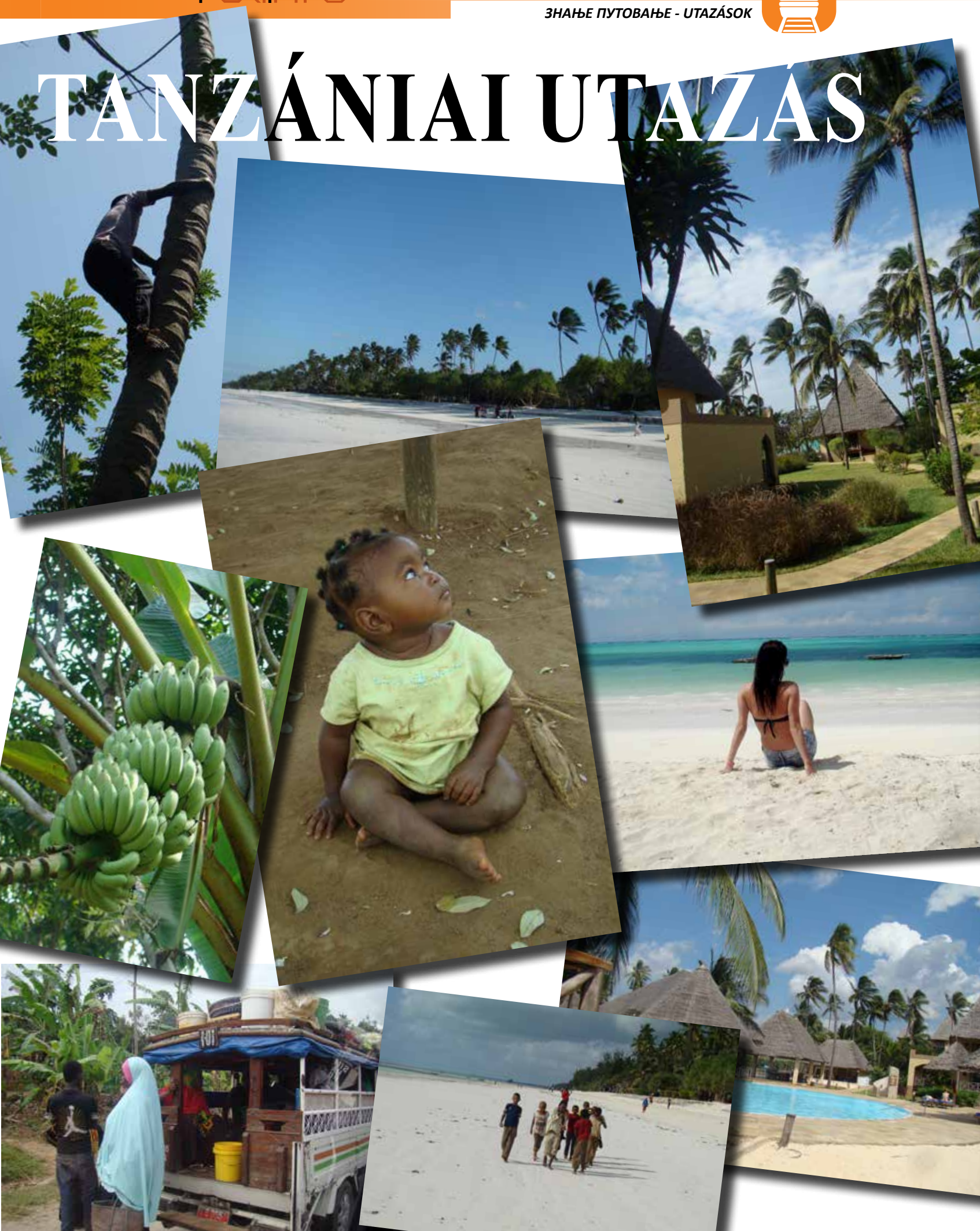
különböző fűszernövényekkel. A helybeliek adtak nekünk egy kosarat, amelyet a túra közben telerakhattunk mindenféle ott termő fűszerrel és gyümölccsel, mint például a vanília rúd, szegfűszeg, gyömbér, fahéj, citromfű, mangó, piros banán, kókusz és még sorolhatnám. Annyira furcsa érzésem volt azon a helyen, mintha egy teljesen másik világba pottyantam volna. A dzsungel közepén volt egy apró, szegényes kunyhó, ahol egy öttagú család él. Egy vajdasági embernek nehéz beleképzelnie magát egy ilyen életmódba.

Egy másik alkalommal elmentünk a fővárosuk egyik régebbi részére, amelyet Stone Town-nak neveznek. A rabszolgakereskedelem városa, ahol az épületek sziklából vannak felépítve. Az útvezetőnk sokat mesélt a város történelméről. Tanzániában a földrajzi fekvése miatt egész évben nyár van, ennek köszönhetően nagyon gazdag a növényvilág, mivel nem fagyhat meg semmi.

Tíz napot töltöttem ezen a káprázatos helyen, amely egy szemrebbenés alatt elmúlt, mivel kicsit sem volt unalmas. Mindennap félbevágott kókuszdióból ittuk a koktélokot, vacsoraidőben mindig volt valami érdekes előadás vagy tánc, amelyet az ottaniak adtak elő a vendégeknek.

Úgy érzem, hogy lehetetlen szavakba önteni az akkori érzéseimet és élményeimet. Ezt az egészet az ember akkor érti meg igazán, ha átéli ugyanezt, és megismerkedik egy teljesen másik világgal. Soha nem felejttem el azt a tíz napot, ahol eltűnt minden problémám, és úgy éreztem, hogy minden tökéletes.

Jenová Beáta GFT4/10

DA LI SU SPINOZA, VERMER I REMBRANT KVASILI NOGE U RECI AMSTEL ILI IZDVOJENO IZ DNEVNIKA: FEBRUAR, 2017.

“U slutnji, u čežnji daljine,
daljine... Tamo, tamo da putujem...
„ (Tin Ujević, Odlazak)

Eindhoven, Kampen, Elburg, Urk,
Rijnsburg, Delft, Antwerpen... Rijks
muzej...

Ako putovati znači živeti, kako
kaže bajkopisac Andersen, onda i
putujemo onako kako živimo: osećajući,
gledajući, jedući, hodajući, čitajući,
tragajući, puštajući, penjući, padajući,
posrćući, posećujući... ili čekajući,
recimo, bolja vremena?

Ja? Kad god mogu. Odmah sad.

Ovaj put ovde:

<http://www.duhoviti.com/zanimljivosti/zanimljivosti-o-holandiji.html> ili:

http://ceppei.ba/bos/index.php?option=com_content&id=1128
(februar 2017. Budimpešta – Eindhoven, Wizzair, cena povratne
karte 32 \$. Težina ličnog prtljaga do 7.5 kg. Sve tu stane. I „Znakovi
pored puta“, Ivo Andrić; Prosveta, 1981. Priča lična, kao stranice
dnevnika koje se daju na čitanje samo prijateljima sa kojima uvek
možemo nastaviti ispisivati proživljene dane. Poseta prijateljici iz
studentskih dana. 36 godina se nismo videle. Toliko!)

Svaki dan, celosedmično, počinje naizgled isto. Pakujemo
sendviče, vodu... ispijamo poslednje gutljaje jutarnje kafe i, kao
novinu, saznajemo: “Pukovnik Aurelijano Buendija digao je trideset i
dva oružana ustanka i svi su bili ugušeni...” Moj domaćin, naime, citira
delove Markesovih „Sto godina samoće“, kao da je u toj knjizi živio.
(Veruje se da oni koji ne putuju, zapravo neprestano čitaju jednu te istu
knjigu. Upoznala sam domaćina. Knjigu sam, dakle, nedovoljno puta
pročitala.)

Savršeno za povratak u 17. vek. Kao da iznova idem na jednu od
Spinozinih adresa, odlazeći u Rijnsburg.

http://www.spinozahuis.com/main.php?obj_id=435102236

„Ipak se duše ne pobeđuju oružjem, nego ljubavlju i plemenitošću“,
dosledan i ovom uverenju, kao i intelektualnoj ljubavi prema Bogu ili
Prirodi, reći će Baruh de Spinoza, bruseći stakla za teleskope. U kući
ništa nisam dotakla. Stakla mojih naočara su pogledala saznanjem da
mu sada više verujem.

A o Spinozi, dok se otputujući ne uverite: <http://pescanik.net/zapis-o-spinozi/>

U Delftu, nije bilo Vermera. (Holandani će reći Fermeer.)

https://hr.wikipedia.org/wiki/Johannes_Vermeer

Kako bi ga i bilo, kad se vratio iz zaborava dva veka posle
konačnosti. “Devojku sa bisernom mindusom“, sad već, kao i
Leonardovu Đakonu, svojataju stručnjaci za dobar obrt. Ovaj portret
još zovu i „Mona Liza sa severa“ i čuva se u muzeju u Hagu. Tamo još
nisam bila. „Mlekaricu“, „Malu ulicu“, „Ljubavno pismo“ i još neke
slike, dotaći ću žudljivim pogledom na amsterdamskoj adresi Rijks
muzeja. Lapis lazuri, to je boja neba i vode u Delftu. Ili je to samo
februarski pričin, vermerovska igra svetlosti na keramičkim fasadama
starovekih kuća?

Rembranta <https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A0%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82>

sam srela još u vreme dok sam verovala da je Amsterdam tipična
Holandija, da su boje klasicizma rembrantovski smeda i zagasito
crvena. I da je „Noćna straža“ skulptorsko delo. Rijks muzej je tada,
zbog višegodišnje restauracije, bio zatvoren. (Bar sam na tom putovanju
naučila da se nameštaj u uske, a visoke, holandske kuće unosi sa doksata
i da tome služe kuke iznad širokih prozora.) Amsterdam jeste u znaku
Rembranta sa Rajne, a ovo muzejsko zdanje je sagrađeno kao ram za
čuveni grupni portret amsterdamske policije.

https://sr.wikipedia.org/wiki/No%C4%87na_stra%C5%BEa

Spinozina kuća

Delft

(Rembrant)

Posle celodnevnog muzejskog putovanja kroz 17. zlatni, vek
holandskog slikarstva, zamolila sam Rembrantov portret da se
fotografiše sa mnom. Čuda li. Imamo isti broj patnih bora na sličnim
fizionomijama. Zasićeno nismo sa iste vode. Možda su nas slične
refleksije oblikovale.

Realizam holandskog slikarstva 17. veka zaokupljen je naučnim
(filozofskim) racionalizmom (optikom), perspektivom, svetlošću i
senkama. Tu su se sreli Spinoza, Vermer i Rembrant, pre nego golonogi
na Amstel. Ako uopšte i jesu ili bolje, ako mi je i ovo za poverovati.

Šta ste od mene naučili o Holandiji? Hm. (Može li se o putovanju
naučiti od drugoga? Verujem da svako putuje za sebe, bez obzira na
puna putna sredstva ili na saputnika koji ume da putuje sa nama.)
Najbolje je da i sami otputujete u tom pravcu. Odmah. Živeći tamo kao
da ste odatle. Može se to.

A ja ću za to veme ponovo pročitati „Sto godina samoće“, možda
i zato da bih u miru iznova čitanja jedne knjige, razumela neputnike i
ovaj citat: „Svet će konačno propasti onog dana kad ljudi budu putovali
u prvoj klasi, a literatura u teretnim vagonima.“

“Vozeći se biciklom.

Snježana Rončević, profesor

DUBROVNIK

Učenici i profesori Politehničke škole na dubrovačkom vidikovcu

Dubrovnik je grad bogate povijesti, a smjestio se na
krajnjem jugu Hrvatske. Iako ga je pogodilo nekoliko potresa
i požara, on je još uvijek tu kao i prije četrnaest stoljeća.

Dubrovnik je jedan od najjužnijih, najposjećenijih, ako
ne i najposjećeniji, grad Hrvatske. Nastao je oko sedmog
stoljeća nove ere. Oduvijek se bazirao na pomorskoj trgovini,
a svojevremeno je imao jednu od najjačih mornarica na
Jadrani. Gradu se dogodilo nekoliko potresa i požara nakon
kojih je ponovo obnovljen. Zaštitnik je grada Sveti Vlaho,
koji je spasio grad od osvajanja prevarom. Okružuju ga
fascinantne zidine visoke oko 25 metara, duge 1940, a široke
oko pet metara.

Tijekom izleta posjetili smo samo stari grad, ali smo
unutar ogromnih zidina vidjeli mnogo toga. Na ulasku u grad
nalazi se poznati Stradun, glavna gradska ulica, dugačka 289
metara, a široka oko deset metara. Nekad, prije potresa, bio
je natkriven po stranama da ljudi ne idu po suncu. Rečeno
nam je da je tijekom turističke sezone Stradun kratc ljudima
porijeklom iz svakog kutka svijeta. Na početku Straduna
nalazi se česma na koju su spojeni kanali od brda do grada.

Nekada je česma bila jedini obližnji izvor vode gradu.
Također na početku se nalazi i crkva Male braće.

Grad je građen od kamena krem boje koja umiruje um.
Grad ima mnoštvo sitnih uličica koje bih rado istražio, ali
zbog vremenskog perioda za koji sam bio tamo, nisam uspio
u tome. Na kraju Straduna nalazi se prolaz koji vodi do luke,
Divona, koja je nekad bila glavna palača u gradu, a danas je
gradski arhiv. Ovdje se još nalaze i crkva Sv. Vlaha, Orlandov
stup, Knežev dvor i Gradski zvonik. Neki od najpoznatijih
Dubrovčana su: Ruđer Bošković, filozof, astronom, fizičar,
(podignut mu je i spomenik u mjestu Ravno u Hercegovini
odakle mu potječu roditelji), Marin Držić, poznati renesansni
pisac, posebno popularan po svojim komedijama (“Novela
od Stanca”, “Dundo Maroje”).

Izlet u Dubrovnik svidio mi se zbog arhitekture i
gostoprimstva Obrtničke škole iz Dubrovnika. Po meni,
Dubrovnik je skoro pa savršen mali grad. Najbliži je
savršenstvu od bilo kog grada kojeg sam posjetio. Držao sam
da je moj rodni grad, Subotica, najljepši grad, sve dok nisam
vidio Dubrovnik, koji ima bogatu povjest i arhitekturu.

ПОЗОРИШТАРИЈЕ/SZÍNHÁZASDI KRIVAC JE TAMO NEGDE

U sredu, 1. februara 2017. godine, u Omladinskom klubu "Skladište" Fondacije Danilo Kiš, odigrana je predstava pod nazivom „Krivac je tamo negde“, za uzrast od 13 do 17 godina, u produkciji Fondacije "Tijana Jurić". Na zahtev Igora Jurića, oca tragično nastradale Tijane Jurić, tekst i režiju za predstavu uradio je Vladimir Grbić, glumac subotičkog Narodnog pozorišta.

Predstava podiže svest ljudi i budi reakciju na nasilje koje se svakodnevno dešava oko nas. U njoj su prikazani razni vidovi nasilja i predložena su rešenja za različite situacije. Na početku nam je bilo rečeno da ćemo mi zajedno, kao publika, u interakciji sa glumcima, davati predloge za razrešenje raznih nasilnih situacija. Bilo je nekoliko dobrih i nekoliko loših odgovora. Tek na kraju smo bili u prilici da vidimo rezultat našeg odabira, te smo tada i saznali gde smo pogrešili.

Na nasilje moramo uvek reagovati i uvek pokušati da smirimo situaciju, a ne da se pravimo da nas ne dotiče. Nasilje može da

stigne i do nas i zato treba da znamo kako treba da reagujemo pre nego što postane isuviše kasno.

Kristina Mamučić i Danijela Zidarev TPA 3/11

JAVNI ČAS "KIŠ TEATRA"

Mladi glumci „Kiš teatra“, koje u organizaciji Fondacije „Danilo Kiš“ predvodi glumac subotičkog Narodnog pozorišta Vladimir Grbić, predstavili su se Javnim časom, u Omladinskom klubu „Skladište“, u četvrtak, 9. marta 2017. godine, i oduševljenoj publici pokazali šta su sve naučili tokom petomesečnog rada u pozorišnim radionicama. Bilo je tu imitacija, repa, plesa, raznih vežbi, scena iz filmova i serija... Među osmoro polaznika iz različitih subotičkih srednjih škola, našlo se i dvoje učenika Politehničke škole - Nemanja Dimić iz GFT 4/12 odeljenja, kao i Jelena Petrović iz TPA 3/11 odeljenja, dok je Stefan Orovec Politehničku školu završio pre dve godine.

Branka Jovičić, profesor

CSEND

A színdarabot Andrej Boka rendezte. Egy négytagú családnak az életét tárja a nézők elé. A nyolcéves kislányt alakító színésznő szobáról szobára vezeti a nézőket, ezzel megismertet bennünket családjá rejtett titkaival. A lány születésnapja körül történő események durvaságát folyamatosan tárja elénk a rendező, valamint bemutatja a család többi tagjának a viselkedését. A színdarab megtekintése közben mozaikként áll össze a nézők fejében a tragikus történet. Lassan zajlik, mintegy gördülnek elénk az események, nem elsieltet. A szobáról szobára haladás folyamán fokozatosan eljutunk a testi fenyegetéstől a szexuális zaklatásig. A téma igen fontos, rámutat a családon belül történő eltitkolt dolgokra, erőszakra, brutalitásra.

A színdarab igen összetett és érdekesítő a maga módján. A rendező egy fiatal gyermek szexuális bántalmazásának történetét tárja elénk, és maga a téma, a rendezés, az előadásmód nagy hatással van a nézőkre. Egy igen tragikus és nyomasztó előadásról van szó. Elgondolkodtat, megbotránkoztat, és a tragédia szemléltetőjévé valamilyen formában megerősíti.

Almási Anett AT3/2

BIOSKOP/MOZI

SANTA MARIA DELLA SALUTE

pisac: Laza Kostić
režija: Zdravko Šotra
mesto: bioskop „Eurocinema“, Subotica

Čuvena pesma Laze Kostića „Santa Maria della Salute“, jedna od najlepših ljubavnih pesama srpske književnosti, zahvaljujući reditelju Zdravku Šotri, pretočena je u film. Oko dvesto učenika Politehničke škole je 25. januara 2017. godine, sa svojim profesorima srpskog jezika, posetilo bioskop „Eurocinema“, kako bi pogledalo film, koji nosi isti naziv kao pesma, a pesma, opet, kao veličanstvena venecijanska crkva, koja je Lazu Kostića inspirisala da njeno ime podari pesmi posvećenoj svojoj velikoj ljubavi.

Laza Kostić bio je pesnik koji u svoje vreme nije bio dovoljno shvaćen, išao je ispred svog vremena. Ekscentričan i neobičan, „maniti Laza“ zbog neprimerene zdravice završava na robiji, i nakon pet meseci izlazi na slobodu, i tada prvi put sreće devojčicu Lenku Dunderski, ćerku svog prijatelja Laze Dunderskog. Tada, kada ju je upoznao, nije ni slutio koliko će jednoga dana patiti za njom. Petnaestak godina kasnije, Laza i Lenka su se zaljubili jedno u drugo i mnogo vremena provodili u šetnji i razgovorima. Lenkina majka je, zabrinuta za sudbinu svoje kćeri, zamolila Lazu Kostića da napusti njihovu kuću. Lenka je Lazi priznala svoja osećanja, a on je od nje bežao i mir i spokoj pronalazio u fruškogorskom manastiru Krušedol. Kasnije, Laza se ženi svojom dugogodišnjom verenicom Julijanom Palanački. Lenka to nije mogla da podnese. Potpuno slomljena, sa majkom odlazi u Beč, gde iznenada umire. Laza Kostić bol zbog smrti voljene žene pretače u pesmu. I nakon smrti svoje žene, Julijane Palanački, on i dalje sanja svoju Lenku, koja ga čeka negde na nebu... U dubokoj starosti, u predsmrtnim časovima, Laza Kostić dobija orden časti, a zatim napušta ovaj svet i odlazi kod svoje Lenke.

Film „Santa Maria della Salute“ nam se veoma svideo zato što je poučan i živopisan, i što nam je na jedan drugačiji način predstavio jednog od najvećih srpskih romantičara Lazu Kostića. Naročito nam se dopala muzika u filmu, koja je verno pratila radnju, dočaravajući svaki trenutak. Zanimljivo nam je bilo i to što su pojedine scene filma snimane u našem gradu - kod Plave fontane u centru grada, na Korzou, kao i u Velikoj većnici Gradske kuće.

Kristina Mamučić i Danijela Zidarev TPA 3/11

VÁRATLAN SZÉPSÉG – Filmajánló

A Váratlan Szépség című filmdráma főszereplője egy sikeres New York-i cégvezető, zseniális, kreatív és karizmatikus férfi, aki szereti az életet. Azonban egy szörnyű tragédia után minden megváltozik. Elveszíti a lányát. Nem bírja elviselni a vele történetek súlyát, elzárkózik mindentől, ami addig körülvette. Egyre messzebb sodródik az addigi világától, már olyan messzire, hogy barátai nem ismernek rá. A férfi leveleket kezd el írni, azonban a címzettek nem emberek, hanem fogalmak. A szeretet, az idő és a halál. Reménykedik abban, hogy választ kaphat a kérdéseire. Talán ő lépődik meg a legjobban, amikor a világmindenségtől válaszokat kap, sőt, személyesen is megismerkedik a szeretetet, az időt és a halált megszemélyesítő alakokkal.

Ők, pontosabban az ezeket a fogalmakat képviselő személyek és a barátai mindent elkövetnek azért, hogy Howard, a főhős visszataláljon régi önmagához.

Mind egymásért vagyunk, szeretet, idő, halál. Ez a három dolog köt össze minden egyes embert a földön. Szeretetre vágyunk, több időt szeretnénk, félünk a haláltól. Ez a film tökéletes bemutatást ad e három fogalom jelentéséről és fontosságáról, valamint egy tragikus esemény feldolgozásáról. A barátok jóakarata, az emberek segítőkészsége, a megértés, az együttérzés, a fájdalom, erősen megmutatkozik a filmben. Megható, a lelkünket mélyen érintő és egyben elgondolkodtató alkotás.

Dukai Dorina AT 3/2

Интервју: Слободан Владушић, књижевник

ЗАДОВОЉСТВО СЕ ОСВАЈА ТРУДОМ, СТРАШЋУ И ЗНАЊЕМ

У жељи да откријемо неке од тајни списатељског позива и стваралаштва уопште, разговарали смо са нашим суграђанином, вишеструко награђиваним српским писцем, Слободаном Владушићем.

Завршили сте средњу стручну школу, а потом уписали књижевност. Када сте, како и зашто одлучили да се посветите књижевности?

Није лако одговорити на ово питање, јер је та одлука донесена давно и не сећам се шта ме је дефинитивно определило за књижевност. Оно чега се сећам поуздано, јесте да сам у средњој школи уживао у писању писмених радова из српског и да је један чак и објављен захваљујући љубазности

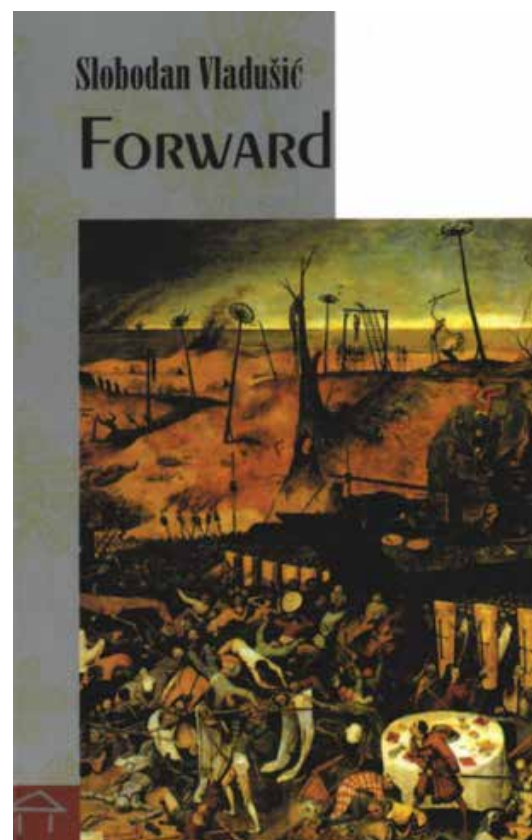
моје тадашње професорице Мирјане Крстић, која је тај мој рад послала у редакцију *Наше борбе*, тада постојећих националних дневних новина. То је било негде почетком деведесетих година прошлог века. Сећам се да сам једно време после тога желео да упишем журналистику, али мислим да нисам погрешно што сам уписао књижевност. Наиме, љубав према журналистици испунио сам тако што сам писао колумне у више недељних магазина, између осталих у *Нину*, пре него што је приватизован, што ме чини веома поносим.

Колико је средња школа коју сте завршили утицала на Вас као писца?

На први поглед, велика је промена када човек из средње електро школе упише књижевност. Међутим, за мене то и није била тако велика промена. Увек сам књижевност схватао као нешто што захтева интегралног човека, човека који се у све помало разуме и који није уско специјализован. За мене је средња електро школа била увод у модерне технологије, који су важан део нашег живота, а сем тога, по тв-сервисима по којима сам тада стажирао, да тако кажем, видео сам много тога што књижевност не зна – а што треба знати.

Ко су Ваши најдражи писци или књижевни узор? Које бисте књиге сврстали у омиљене, у оне које су Вас „помериле“ и одредиле?

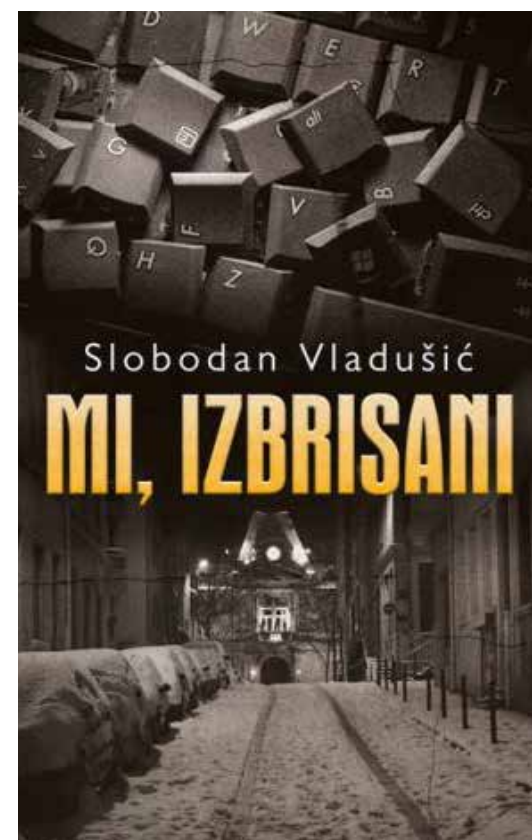
Ово питање схватам сувише интимно, па ми зато није лако да одговорим на њега. Покушаћу то да објасним на једном примеру. Рецимо да волите једну девојку и да треба да некоме причате о тој љубави, а да тај неко не сматра ту девојку нарочито привлачном. Да ли вас може разумети? Не. Да ли може да осети вашу љубав? Не. Када је књижевност у питању, мислим да су несрећни људи који немају ниједну омиљену

књигу или писца. Њима сигурно нешто недостаје у животу, а сва је прилика да тога нису ни свесни. А што се тиче нас који такве љубави имамо, за неке се испостави да су само симпатије, неке су можда љубави, али се завршавају свађом, а неке трају, чини ми се, цео живот.

Како код Вас тече процес стварања једног књижевног дела? Када и како пишете? Постоји ли посебан део дана када се посвећујете писању?

Пишем углавном пре подне, негде до 12 часова. После тога су на реду текући послови, што је смрт за креативност. Што се тиче самог процеса писања, немам неки јасан рецепт или одговор на питање како то иде. Оно што могу да кажем јесте да је нужно да осетим да тема завређује да буде претворена у књигу. Дешавало ми се да сам у току писања често губио интересовање за оно што пишем, јер ми се у једном тренутку учинило да теме нису вредне труда. Зато вероватно и пишем доста мучно – до сада сам написао два романа, *Forward* и *Ми*

избрисани, додуше, оба су била награђена угледним наградама. Тренутно радим на једном роману који ме већ дуго држи и који би требало да завршим до краја ове године.

Ваш роман *Ми, избрисани*, први је сајбер роман српске књижевности. Одакле Вам инспирација за једно такво необично и оригинално дело?

Покушао сам да напишем роман који ће се надопуњавати деловима закаченим на интернет као што је, на исти начин, могуће надопунити неке видео игре. Та идеја је имала своје оправдање – тиме сам желео да сугеришем да се неке приче не завршавају у корицама књиге и да није крај чак и онда када сви мисле да је крај. За мене је то била оптимистичка мисао која ми је била потребна у роману који није превише оптимистичан. Чак бих казао да је прилично суров, а да срећан крај није тако срећан као што су читаоци очекивали. Али тај роман сам ипак више писао за себе, за своје јунаке, и оне читаоце којима ти јунаци нешто значе.

Интернет је, кажу, снажније утицао на човечанство од Гутенберга и открића штампе... Како ви о томе размишљате? Шта је интернет пружио књижевности, а шта јој је одузео?

Не знам да ли је интернет снажније утицао на човечанство од Гутенберга и открића штампе. Мислим да нема потребе за самеравањем тог утицаја. Сасвим сигурно, интернет је променио човечанство, али мислим да у овом тренутку још нико не зна у којој мери и у ком правцу. Генерације које су одрасле са интернетом и које не знају како се живело пре интернета вероватно не могу да замисле то време или им оно изгледа сувише сиво и незанимљиво. Греше. Али то није толико важно. Мало људи може да размишља изван свог времена, тако је било и онда, а тако је и сада. Што се тиче књижевности, кључно питање гласи да ли ће интернет укинути читање са папира. Ако се то деси, књижевност ће постојати на екранима монитора, али ће бити веома, веома различита од оне на папиру. И биће, морам то да кажем, лошија, само што ће то јако мали број људи моћи да примети.

Радите на Филозофском факултету у Новом Саду, предајете студентима... Поред свега онога чему их учите, која је основна идеја која Вас води кроз овај посао? Шта имате да поручите нама – генерацији средњошколаца?

Мислим да се добро разумем са својим студентима. Моја предавања нису обавезна, не правим статистику. То је зато што желим да радим са студентима који желе да раде са мном. Немам никакву потребу да присиљавам људе којима се не допада оно што причам да долазе на моја предавања. Они који долазе, а има их сразмерно пуно, знају зашто су ту. Прво, зато што од мене могу да чују ствари које баш не могу да чују сваког дана и на сваком месту, и друго, зато што их учим како да размишљају, како да читају, како да тумаче свет око себе. Сасвим сам сигуран да моји студенти гледају свет у већој резолуцији него тзв. обични људи, у много више боја него неки други људи. Смисао књижевности је да обогати живот човека, а не његов текући рачун, премда је некима обогатила и ово последње. Задовољство и интензитет живота који човеку може да обезбеди књижевност, ипак не могу да се купе. То морате да освојите, трудом, страшћу, знањем.

Што се тиче вас средњошколаца, могао бих да вам препоручим само једну ствар: покушајте да се посветите ономе што волите, без обзира да ли је то нека исплатива професија или не.

Стефан Звекан АТ 4/1

Maturanti 2016/2017.

U POSETI MUZEJU „ROTOGRAFIKE“

ISTORIJAT ŠTAMPARIJE

Sve je počelo 1867. godine...

Prema istorijskim zapisima, štamparija „Dobai“ osnovana je 1867. godine, a vlasnik je bio Dobai Janoš. Bila je to druga štamparija po veličini u Subotici.

Prvog maja 1873. godine ovu štampariju preuzima Schleinger-Sabadoš Šandor i menja ime štamparije u „Schleinger“. Prema tadašnjim statističkim podacima, vlasnik je bio učenik štampar, koji je uglavnom radio sam, uz jednog ili dva pomoćnika ili pripravnika.

Trinaestog novembra 1920. godine još jedna epoha se završava i počinje nova, štampariju „Schleinger“ od osnivačevog sina kupuje „Direkcija državnih željeznica“. Inicijator za kupovinu bio je prvi direktor subotičke Direkcije, inženjer Milan Đorić. Cena je bila 960.000 kruna.

Štamparija se sastojala od nekoliko manjih zastarelih mašina na ručno-nožni pogon, nekoliko stelaža i regala i oko 1.600 kg slova. Time će se ona naći pod državnom, odnosno upravom Ministarstva saobraćaja, i od male zanatske, izrašće u štampariju koja 1930. godine zapošljava 120 radnika.

Izvršeno je i njeno preseljenje iz Manojlovićeve ulice u podrumске prostorije zgrade Direkcije na Trgu vojvode Putnika 2. Poboljšana je i tehnička opremljenost nabavkom novih mašina za slaganje. Iz Ljubljane i Zagreba stigle su mašine za štampanje kartonskih vozničkih karata. Slagača mašina „Linotyp“ nabavljena je 1929. godine.

Razvojem privrede, razvijala se i štamparija, koja je od radionice prerasla u veliku štampariju. Potrebe željeznica, sa jedne strane, i potrebe privrede, prosvete, nauke i kulture, s druge strane, nametale su štampariji potrebu za uvođenjem novih proizvodnih programa, kontinuirano praćenje razvoja grafičke tehnologije, proširivanje kapaciteta, uvođenje nove opreme i stručno osposobljavanje kadrova.

Nova etapa počela je 1969. godine, kada je, pored željezničkog programa, u pogon puštena nova oprema za proizvodnju kompjuterskih obrazaca. Tada je štamparija dobila novi naziv – „Birografika“.

RAZVOJ OFSET ŠTAMPE

Veliko poglavlje predstavlja razvoj ofset štampe, zbog koje je postala vodeća štamparija u zemlji, posebno u delu proizvodnje knjiga, udžbenika, prospekata, časopisa, etiketa i ostalih sličnih proizvoda.

NOVA LOKACIJA

Od 1974. godine, štamparija je svoj razvoj nastavila na novoj lokaciji i sve do danas nalazi se u istom, ali osavremenjenom prostoru.

Na inicijativu Društva „Radin“ d.o.o. iz Zagreba, a u partnerstvu sa „Birografika“ a.d. iz Subotice, 12. aprila 2002. godine zaključen je Ugovor o osnovama zajedničkog ulaganja. Na njegovom temelju, zaključen je ugovor o osnivanju Društva sa ograničenom odgovornošću za roto štampu, „Rotografika“ d.o.o. sa sedištem u Subotici.

Društvo je registrovano 8. maja 2002. godine, a temeljni kapital, nakon uplata i unosa stvari, iznosio je 1.501.000,00 eura, u čemu je

većinski deoničar sa 60 % uloga bio „Radin“ d.o.o. Zagreb.

U rekordnom roku, izvršena je prenamena objekta, kupovina i instalacija opreme i probna proizvodnja, tako da je proizvodnja počela nakon četiri meseca, odnosno, 23. septembra 2002. godine. Već u narednoj godini, „Rotografika“ beleži prve rezultate, tačnije, sa manje od 20 zaposlenih ostvaruje dobit u poslovnoj godini od 250.000 eura. U 2004. godini sa povećanjem broja zaposlenih na 45, sa postojećom instaliranom opremom, beleži se popunjenost kapaciteta od skoro 100 posto. Ostvarena dobit u ovoj godini iznosila je 661.000 eura.

PRELOMNA GODINA

Prelomna godina za razvoj „Rotografike“ bila je 2005. Zbog otežanog donošenja odluka o razvoju, u aprilu 2005. godine „Radin“ uz naknadu preuzima udeo „Birografike“ i postaje jedini vlasnik „Rotografike“. „Rotografika“ sada kao nezavisno društvo, uz naknadu od većinskog deoničara „Birografike“, preuzima udeo u visini od preko 97 posto i postaje većinski deoničar.

Poslovnu 2006. godinu, „Rotografika“ nastavlja u poslovanju sa perspektivnim proizvodnim programom, svojom mladošću i iskustvom i tradicijom tada dugom 139 godina.

A DANAS...

Danas na ovoj lokaciji radi i uspešno se razvija „Rotografika“, koja je jasno opredelila svoj proizvodni program: roto štampu za proizvodnju časopisa, prospekata, lifleta, knjiga, kao i tabačnu štampu za proizvodnju časopisa, knjiga tvrdog i mekog poveza, prospekata, reklamnog materijala, etiketa...

U periodu od spajanja, razvoj „Rotografike“ obeležila je nabavka nove šesnaestostranične kolorne rotacije „Komori“ i četvorobojne štamparske mašine sa lak verkom tipa KBA. Kupljeno je zemljište za gradnju nove štamparije. Sačinjen je plan razvoja u narednom periodu, u kom najznačajnije mesto zauzima nova tridesetdvostranična rotacija.

Realizacija dela plana razvoja počela je još 2007. godine, nabavkom savremene opreme – tridesetdvostranične rotacije, osmobjojne ofset mašine, opreme za povez knjiga mekog i tvrdog uveza kao i opreme za pripremu štamparske forme. Sačinjen je projekat i obezbeđena je građevinska dozvola za izgradnju nove štamparije.

MUZEJ

U cilju očuvanja svog industrijskog nasleđa, današnji menadžment štamparije Rotografika se dodatno angažuje i u prostorijama štamparije pravi stalnu postavku slova (drvenih i olovnih), alata i mašina (slovoślagačih, štamparskih i knjigovezačkih), od kojih su neke starije i više od 100 godina, i koje su do sada ljubomorno čuvane, pošto su generacije grafičara na njima ostvarivale svoju egzistenciju, a ujedno bili i sentimentalno vezani za njih.

Muzej je otvoren za sve posetioce, a najčešći gosti su škole, fakulteti i penzionisani grafički radnici.

Sada, već tradicionalno, učestvuje u manifestaciji Noć muzeja.

Štamparska mašina „Koenig & Bauer - Condor“ ispred ulaza u štampariju

Različite vrste presa

Klišei - delovi štamparskih formi u olovnom slogu za umnožavanje ilustracija

U štampariji...

Đaci Politehničke škole u obilasku štamparije „Rotografika“

Dopada mi se što su u „Rotografici“ svi radnici veoma dobro organizovani i što je svako odgovoran za određenu mašinu. Mirisi su čudni i ne preterano prijatni zbog isparavanja štamparskih boja.

Nemanja Irge GFP 1/11

Obilazak fabrike „Rotografika“ bio je zabavan, ali i koristan, jer smo u praksi videli šta je to za šta se školujemo. „Domaćin“ nas je vodio u obilazak fabrike i pokazao nam proces rada mašina, od ideje, do dobijanja štampanog proizvoda. Naročito mi se svideo muzej, jer smo tu mogli da vidimo kako se nekada štampalo i koliko je tehnika štampanja poboljšana u odnosu na 15. vek, tj. vreme otkrića štampe.

Isidora Lučić GFP 1/11

Nisam očekivao da je štamparija „Rotografika“ toliko velika. Mašine u njoj su ogromne. Nisam imao predstavu kako to sve izgleda. Svidelo mi se sve što smo videli i voleo bih ponovo da idemo u neku sličnu posetu.

Milan Tikvicki GFP 1/11

Priredio: Miodrag Doroslovački, profesor

ŽIVOT JE KAO TAKMIČENJE

Talentovana i ambiciozna Anita Kovačević je učenica Politehničke škole u Subotici, smer tehničar za oblikovanje grafičkih proizvoda. Ide u odeljenje GFT 4/15 i sada je maturantkinja.

Kako si provela ove četiri godine u Politehničkoj školi?

Prva godina je bila uglavnom prilagodavanje školi i društvu. U drugoj godini, i od tada pa nadalje, dobijali smo sve više stručnih predmeta. U trećoj sam više učestvovala na konkursima i raspitivala se i interesovala za svoj smer. Četvrta godina je od početka u znaku priprema za akademiju, ne

učimo ništa novo, nego usavršavamo ono što smo već naučili.

Na kojim si konkursima učestvovala?

Na različitim školskim konkursima, konkursima u „Crvenom krstu“, konkursu iz esperanta i još dosta njih.

Koja je bila prva nagrada koju si osvojila?

Prvu nagradu sam osvojila u drugoj godini. To je bilo platno koje sam dobila od profesora Željka Garića, a slika koju sam naslikala na to platno je išla na aukciju.

Da li ideš na takmičenje iz svoje struke?

Išla sam prošle godine i osvojila sam peto mesto, a ove godine sam na Republičkom takmičenju iz grafičarstva, održanom u našoj školi, osvojila drugo mesto.

Ko te je inspirisao i pomagao ti za vreme školovanja?

Profesor Željko Garić me je definitivno najviše motivisao i inspirisao, ali nije on jedini koji mi je pomagao i motivisao me. Profesor Tihomir Zoraje mi je takođe pomagao. U ovoj školi profesori stvarno žele da nam objasne i pokažu nam kako se radi. Naspram drugih škola, bar kako sam čula od prijatelja, naši profesori su najbolji.

Koja su tvoja druga interesovanja?

U slobodno vreme slikam i radim grafički dizajn, od čega i zarađujem. Grafički dizajn radim po zahtevu. Ponekad radim i kao sekretarica u okviru auto-škole, ali sad nemam vremena zbog priprema za akademiju.

Koji su tvoji planovi za budućnost?

Planiram da upišem Akademiju likovnih umetnosti u Novom Sadu, smer grafički dizajn. Nakon toga bih želela da se bavim grafičkim dizajnom i da budem bar delimično poznata po tome što radim.

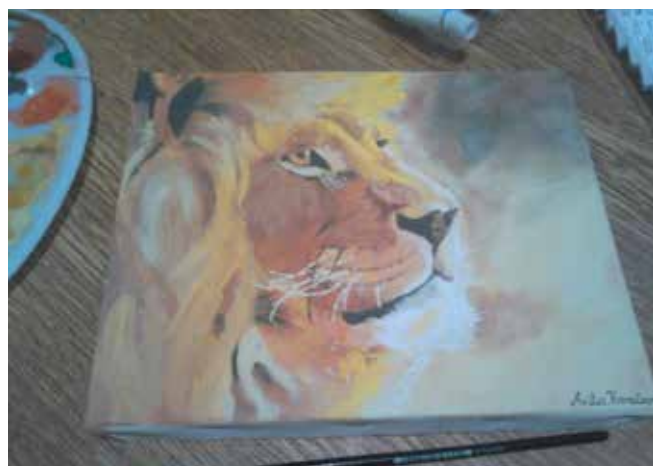
Za kraj, šta bi poručila učenicima ove škole?

Da slušaju profesore, da ih poštuju, da budu vredni i marljivi, da budu radoznali, da budu otvoreni prema novim iskustvima, da se ne nerviraju bespotrebno. Da rade ono što vole i profesori će im sigurno pomoći. I da uvek može bolje, ma koliko mislili da je dobro.

Anita na život gleda kao na takmičenje i ističe da uvek treba da težimo da budemo bolji, i od drugih i od samih sebe.

Oko

Lav

Rajhlova palata u Subotici

Ivana Vojnić Tunić LT 1/13

IZLOŽBA

SNOVI NA JAVI

Izložba radova učenika trećih i četvrtih razreda Politehničke škole smera tehničar za oblikovanje grafičkih proizvoda, otvorena je 23. februara 2017. godine, u Filmskom klubu „Orient“, pod nazivom „U slobodne vreme“. Radovi raznovrsne tematike i tehnike izrade, nastali su u slobodno vreme učenika i van školskih aktivnosti. Izložene su fotografije, digitalni crteži, ulja na platnu, grafičko oblikovanje fanzina, rad temperom, kao i radovi iz domena foto manipulacije. Organizator izložbe bila je Mirjana Mitrić, profesorica praktične nastave.

Stojim tu, na nekoliko koraka od bioskopa „Lifka“. Upravo sam izašla iz prostorije u kojoj su, među brojnim, izloženi i moji radovi. Veoma sam počastvovana zbog toga.

Bila je gužva i bilo je zagušljivo, a pošto nisam ljubitelj toga, morala sam da izadem. Obuzeo me je čudesan osećaj mira. Vreme kao da se zaustavilo ili teklo veoma sporo. Ne vidim veliku razliku. Zatvorila sam oči, duboko utočila u misli, kao u san. Osetila sam ruku na svome ramenu. Bez žurbe sam pogledala u pravcu vlasnika te ruke. Osmehnula sam se. Pre godinu dana, kada su profesori izlagali, posetio me je Mesec, a sada kada njihovi učenici pokazuju svoje umeće, pored mene stoji Sunce.

„Klause, kojim dobrom?“, primetila sam.

„Kao što možeš da vidiš“, osmehnuo se, voleo bih da mi pokažeš ono što vredi videti.“

„Bilo bi mi zadovoljstvo pokazati ti, ali unutra je gužva. Ne verujem da ćeš mnogo videti.“

Nasmejao se, što me pomalo zbuni, a onda mi reče: „Mi smo u tvome umu, brzi poput svetlosti, mislim da nam gužva neće predstavljati problem.“

Polako, klimnula sam glavom uz mali naklon, i odvela ga unutra. Osvrnula sam se oko sebe. Bilo je tu dosta ljudi. Roditelji, profesori, direktor i mnogi drugi. Zanimljivo je bilo posmatrati silan narod u ovako sporom kretanju. Bilo je kao da hodam kroz sliku iz futurizma. Klaus me je već čekao napred, okrećući se, gledajući radove.

„Dakle, kako ti se čini?“, upitala sam ga.

„Impresivno“, onda se okrenuo ka mojim radovima, na neki način ka sebi, odnosno crtežima sebe: „Mene si mogla malo bolje nacrtati i bez ugrožavanja moje privatnosti. Što si me nacrtala sa ova dva crteža dole dole i što si me nacrtala sa mačkom? Gde ti je to palo na pamet? Već vidim da će u pitanje biti dovedena moja seksualnost.“

Nisam mogla da se ne nasmejem.

„Budi zadovoljan što te uopšte crtam. Imam čitavu galeriju likova, vrlo dobro to znaš. Svaki put kada olovku približim papiru sa namerom da započnem rad, čujem: „Mama, mene najviše voli! Ne! Mene najviše voli!“

„Ne brinem se ja mnogo o tome koga ćeš staviti na papir, bilo da crtaš ili pišeš. Ipak sam ti ja sin prvenac, zar ne?“, osmehnuo se. „A šta ako bih počela da se bavim fotografijom? Tamo ne bi mogao da se umešaš.“

„Znam da nećeš“, osmehnuo se.

„Otkud to znaš?“, usprotivila sam se.

„Svesna si toga da se upravo prepireš sama sa sobom, zar ne?“, zastao je na trenutak, valjda želeći da dopusti da to shvatim, pa nastavio, „Ali hajde, podsetiću te - nisi toliko vešta u fotografiji, kao

Učenice Politehničke škole, autorke izložbe

Učenički radovi

ovi izvanredni primeri ovde.“

Pokazao je rukom ka izloženim radovima, a onda nastavi: „A drugo, iako voliš fotografiju, ona ti nikada nije toliko bila uz srce kao slika. Kako ono ponekad kažeš: „Dok fotografija ume uhvatiti trenutak do savršenstva, slika će uhvatiti čitavu večnost.“ Uz to, znam koliko voliš da me crtaš.“

Namignuo mi je. Htela sam mu da mu odgovorim, ali nisam mogla. Nešto me je budilo iz misli. Otvorila sam oči i primetila da me neko već čitav minut zove da uđem unutra.

TEHNOLOGIJA NAUČNOG ISTRAŽIVANJA

Ranije, mnogo ranije pre nastanka ovih veleumnih grafita, tada mlad autor naklonjen protoruralnoj filozofiji amaterskih poduhvata arheologa sredine XIX veka, da gde god zabodeš ašov nalaziš Ali Babino blago ili poneku zlatnu polugu, krenuo je naoružan sličnim ašovom u sličan

poduhvat bez veće metodološke potkovanosti, u nadi da će mu se posrećiti kao Šlimanu u Troji i Miken, jer predispozitivne okolnosti su obećavale: letnje-sunčano sremsko tlo, teoretski prepuno rimskih artefakata, ogromna volja slična stanju opijenosti i solidan nerđajući dobro naoštren alat za kopanje. Na kraju višednevnog, neotesanog amaterizma, prolivene graške znoja i rupa, dimenzija dva sa dva sa dva, ispali su, u nedostatku nepronadenog blaga, satisfakcija entuzijastičkog laicizma, te budućih istraživačkih avantura, reklo bi se, poučenih prošlošću i obogaćenih širom lepezom kerefeka naučnih strategija.

Kasnije, mnogo kasnije, ovih dana, autor žvrljanja je, izgledom stariji, logikom pametniji, obogaćen iskustvom, malčice ponesen laičkim entuzijazmom, ponovo upao u zamku gorljive pohlepe intrigantnosti nagoveštaja naučnog pristupa, kada mu je, odozgo, palo providenje, molba -naređenje, da istraži najneznatiji period neznanosti života škola praroditelja, čitaocima ovih redova od ranije znane, škole grada sa severa Bačke, a sve u sklopu sporog, mada efikasnog stvaranja sintetičkog dela o srednje-stručnom obrazovanju ovdašnje mladeži od nastanka istog do današnjih dana. U prvi mah, po prijemu blagovesti, racio se nije dao uspeavajući da uspostavi vlast nad usijanom glavom, držeći pod kontrolom ekspresiju poverene mu misije, a uzimajući u obzir četrdesetočasovnu radnu nedelju posvećenosti standardnim vaspitno-obrazovnim poslovima i ostaločasovnu radnu nedelju posvećenu trenucima odmora i relaksacije u krugu porodice, blisku uobičajenim poslovima nalik usisavanju, brisanju prašine i pranju suda, stvarajući utisak sasvim razumnog pristupa problematici najavljenog istraživanja. Ipak, uporedo sa misaonim oformljavanjem strategije rešavanja poverenog zadatka, rasla je i romantična antiteza istraživanja ukalupljenog u, manje-više, dosadne sheme, čime se, i pored postavljenog plana o prostorno-vremenskom cunjanju po dokumentima, pri odlasku u arhiv,

Profesor Georg Odri u Istorijskom arhivu

prvu destinaciju razumno koncipiranog dejstvovanja, javila misao da će prvi papiri koji dopadnu šaka biti pravi, pokazati, ili makar nagovestiti, da će istraživanje ići kao podmazano, te da će sve biti gotovo sa prvim lastama.

Plan je zamišljen sasvim pristojno u odnosu na zadatu temu o najneznatijem, reklo bi se, najmračnijem, periodu neznanosti prošlosti znamenite škole zadovoljnih đaka, u vremenu bivše Kraljevine i tadašnje koncepcije školovanja, sa akcentom na zanatsko obrazovanje, kao integralni deo monarhističkog i postmonarhističkog viđenja privrednog razvoja države, nezamislivog bez pristojno razvijenog zanatstva.

Prva faza plana je pretpostavljala prostorno-vremenske odrednice, koja i kakva mesta su zgodna za traganje, do kada treba da se traži, a do kada treba da se završi ono za šta je, u prvobitnoj akumulaciji misaonih spekulacija o davanju imena nečemu, kao bitnom elementu svačega što nosi ime, stvoren naziv – monografija, koji se, sve vreme, provlači kroz kuloare, ne uzimajući u obzir zasluženost nošenja takvog znamenitog zvanja. Dakle, misao je bila da se podaci prikupljaju, prikupljaju i prikupljaju, a da se ne bi prikupili, nesređeni, u toliko nesređenoj meri, da bi sređivanje predstavljalo majku svih poslova pomenutog istraživanja, izvesno usputno, prikupljanju paralelno, klasifikovanje i sortiranje se činilo razumnim mostom ka finom doterivanju i, konačnom uobličavanju materije. U vremenu brzog protoka informacija, internet predstavlja sasvim logičnu opciju za istraživanje na prvu ruku, a to je i opravdao u preseku neopravdanih horoskopskih želja autora o istraživanju na brzaka, čime je orijentacija traganja, ne odbacujući računar u potpunosti, prebacila težište na poneke institucije kojima je u gradu na severu Bačke, srećom za vremenske termine, nesrećom za studioznost, ipak, limitiran

Arhivske kutije u depou

broj. Posle kraćeg ubeđivanja lica ogovornih za svekoliku zamisao, da prve laste možda i nisu realan rok za završetak istraživanja, te da bi zgodnije bilo finiširanje oko berbe grožđa, a da ni berba ne može da opravda terminološku akrobaciju izrazom monografije, već da bi moglo da se govori o “brošuri sa elementima iste”, izbor je pao na instituciju Istorijskog arhiva kao prvog odredišta za prikupljanje podataka i matice svih institucija grada koje barataju dokumentima. Logika je nametala paralelno posećivanje i drugih cenjenih ustanova poput Gradske biblioteke, odnosno njenog ogranka - Zavičajnog odeljenja, Gradskog muzeja i drugih koje dopadnu spontano, ali uzimanje u obzir četrdesetočasovne radne nedelje posvećenosti standardnim vaspitno-obrazovnim poslovima, u preseku rasporeda časova i promene smena u raznolikim školama autorovim, i ostaločasovne radne nedelje posvećene trenucima odmora i relaksacije u krugu porodice, bliske uobičajenim poslovima nalik usisavanju, brisanju prašine i pranju suda, svelo je planirane termine na “idi kad stigneš”, čija filozofijai nije dozvoljavala nikakva horizontalna, paralelna razbacivanja, niti pojedinačna, duža od “jednomnedeljne”, nekim slučajnim slučajem “dvaputnedeljne” posete bilo kojoj od pomenutih ustanova kulturnog značaja.

Pusta želja da će prve stranice građe arhivskih fondova dati ključne odgovore pokazala se pusta, ali protokom vremena, hlađenjem vrućih ekspresija i izvandosadnom, samokontrolom strpljivog entuzijaste, stečenom koncentracijom, naišle su druge, treće... manje puste, polupuste, nepuste stranice, sve upornije, nagomilanje i usremljenije ka uobličavanju ničega u nešto. U moru podataka o računima za struju, nabavci ogreva, honorarima honoraraca, potrebama za dnevnim sledovanjem kikirikija i drugim kojekakvim “sitnicama” koje život čine, javila

su se ostrva sa informacijama – kapitalcima i značajnim tragovima ka dokumentima-fundamentalistima, kojih je otkriće izazvalo osećanja bliska Šlimanovim, od čije fele je i nalaz izvesnih spisa u arhivi škole, veoma bliske i susedne pomenutoj školi sa severa Bačke, a zaslugom nekog, srećom, nepreskočenog pregledom već manje sigurnog oka i nešto više sigurnih cvikera i lupe, ne manje zaslužnog, istraživača, reda koji je skrivao tajnu podataka o tome da li je istraživač, uopšte, na pravom putu, te otklonio opasnost od preteranog tumaranja intuicijom i opasne, jalove bliskosti sa berbom prvih grozdova.

Poštujući logiku da je, možda, i strpljenje jedna od majki mudrosti, isplivale su i druge gromadice spisa, potpisa i pečata, formalno pravnih potvrda u razuzdanosti šarolikih naziva, prisutnih u službenim dokumentima, poput običaja da se nazivi institucija izjednačavaju sa ranijim, narodski opšteprihvaćenim, toponimima vezanim za imena kafana i birtija u smislu da gimnazija nije gimnazija nego škola “Crveni vo”, koji su bitni u hronološkom samopotvrđivanju istraživanja.

Krizne situacije nadahnute malodušnošću i željom za dizanjem ruku od istine nisu imale značajnijeg uspeha kod rešenosti autora budućeg znamenitog spisa, a izvesnu nelagodu je izazvao stav izvesnih doajena kancelarijskog istraživanja, ovejanih istraživača-ljubitelja davanja očinskih i majčinskih saveta poslojenih subjektivnom tačkom gledišta u smislu: “Čuj, ko te je poslao ovamo...”, “Slušaj ‘vamo, slušaj dobro pa će ti biti jasno“, “Jes’ ti stvarno istoričar?“ i sličnih drugih doskočica i poskočica koje su tu, valjda, da razbiju tišinu zujanja moljaca ili zarad nečije afirmativne neobuzdanosti jezika u razbijanju kancelarijske dokolice. Bliski ovome su i stavovi „starih kuka“ hodničke institucije, kojih autor nije bio dostojan poručivanjem na formalno oglašene mailove sa ljubaznim moljenjem za pronalaženjem, gotovo, nepostojećih fotografija, a na savet dobronamernih koji sami nisu mogli da pomognu ili su pomogli koliko su mogli, ili koliko su hteli, nekim brojem podataka i fotografijama iz sopstvenih pasioniranih kolekcija, niti udostojen odgovorima, čak i mlitavog karaktera.

Istraživački pejzaž ispričane priče daje perspektivu pogleda u budućnost znamenite „Brošure sa elementima monografije“, sa očekivanim iskakanjem neočekivanih podataka iz pristojno poželjelih stranica dokumenata i lovom na činjenice koje istoriju znače i doprinos sećanju na segment prošlosti čuvene škole koja traje...

Јубилеј: 100 година од настанка песме „Плава гробница“ Милутина Бојића

ПЛАВА ГРОБНИЦА

Плава гробница налази се на пучини испред спомен-плоче

Велика група једног народа бежала је од рата преко сурових планина Албаније, изнурена глађу и умором. Долазак у Грчку није значио крај страдању, људи су из часа у час предавали своју животну битку.

Међу свима, издвојило се велико име Милутина Бојића. У страдању свог народа проналазио је инспирацију за своја славна дела. Тако је настала и песма „Плава гробница“, песма „бола и поноса“, која је као молитва преминулим јунацима. Грчко острва Видо постало је споменик за измучену браћу, чија су тела сахрањена у дубине Јонског мора. На каменом острву није било хране ни за један мршави прст промрзлог војника. Сећање на отаџбину и болну носталгију носили су са собом, не знајући како ће сваки следећи дан да се заврши, а завршавао се завијен у црно. Некада незнанци, у невољи зближени, постали су браћа која су делила тужну судбину.

И данас, када закорачимо на свето тло острва, осетимо узвишеност његове историје. Бол из Првог светског рата остала је упамћена као рана која боли

Рукопис песме „Плава гробница“ пронађен је 2014. године

како ни једна до сада није болела. Многе душе, које тек што су осетиле мирис живота, морале су да га се одрекну, на најсуровији начин. Сахрањене су прерано и зато никада не смемо дозволити да успомена на јунаке заврши у дубинама заборав. Учињене грешке не могу се поправити, али ова света страдања не смеју бити узалудна.

Јелена Недећ ТПА 3/11

POVIJEST STRIPA

Strip se tradicionalno definira kao niz naracijom povezanih sličica. Sam termin dolazi prema engleskom nazivu *comic strip* što bi doslovno prevedeno značilo *komična vrpca*. Samim se nazivom dakle definira forma stripa u kojoj su narativno povezane sličice opremljene tekstom koji je ili dijaloški (tada se nalazi u tzv. oblačićima oblikovanim tako da jasno upućuju na govornika) ili narativni (najčešće se nalaze uz sam rub kvadrata). Kako bi crtež, odnosno vizualna komponenta, dobila što značajniju izražajnost, intonacija se dijaloškoga teksta često označava i oblikom oblačića.

No, to je ono što strip predstavlja danas i u svojoj se relativno kratkoj povijesti nije, u formalnom smislu mnogo izmjenio. Budući da je jedna od najmlađih, slikovito ga se naziva i devetom umjetnošću (prvih je šest: arhitektura, ples, kiparstvo, glazba, slikarstvo i književnost, sedma je umjetnost film, a osma fotografija). Počeci su razvoja stripa vezani za novinstvo i razvoj novinstva u XIX. st. Prije tih, najranijih stripova, preteče narativne umjetnosti iskazane slikama, mogu se pronaći u najstarijim kulturnim spomenicima. U staroeipatskoj *Knjizi mrtvih*, religijsko-magijskom zborniku, tekstovi su popraćeni slikovnim prikazima kojima se ilustrirao sadržaj ponajprije vezan uz vjerovanja u zagrobni život. Na starorimskom Trajanovu stupu, vojni inženjer Apolodor iz Damaska napravio je reljefe ukupno duge preko 190 metara, a u kojima je prikazao dva Trajanova rata s Dačanima.

Primjeri su to brojnih čovjekovih nastojanja da crtežom ispričava priču. U novije vrijeme, engleski slikar William Hogarth (1697. – 1764.) svojim je slikama anegdotskog sadržaja kritizirao nemoral društva svojega vremena, satrički prikazujući ono što je smatrao društvenom hipokrizijom poput prostitucije i alkoholizma. Satiričke je tekstove i karikature objavljivao i Švicarac Rodolphe Töpffer (1799. – 1846.). Svoja najpoznatija djela Töpffer nije namjenio široj publici, već su nastala kako bi njima zabavljao svoje društvo, no na nagovor prijatelja, među kojima je bio i Johann Wolfgang von Goethe, ipak ih je objavio. Prvu knjigu, *Pripovijest o gospodinu Jabotu* (*Histoire de monsieur Jabot*) objavio je 1833. godine, a najpopularnijom je postala knjiga *Ljubavi gospodina Drvoglavica* (*Les Amours de monsieur Vieux Bois*), nastala 1827. godine, a objavljena deset godina kasnije. U svojem „Eseju o fizionomiji“ zalagao se za simbiozu slike i riječi bez prevladavanja jednoga nad drugim.

Danas se smatra da je Töpffer izvršio veliki, možda i presudan utjecaj na Eilhelma Buscha, njemačkog slikara i književnika kojega se smatra autorom prvoga prototipa stripa. U knjizi *Max i Moritz* (*Max und Moritz*) Busch je u stilu ispričao sedam dječaćkih spački, a sve je popratio duhovitim crtežima. Knjiga je postala vrlo popularna na njemačkom govornom području, a do danas je stekla gotovo pa kulturni status, zasigurno je prepoznatljivi element njemačke popularne kulture.

Prvi put stripovi se u novinskim izdanjima javljaju u Engleskoj 1880-ih godina. Časopis *Ally Sloper's Half Holiday* prvi je strip-magazin nazvan po glavnom liku koji se u kontinuitetu pojavljivao u svakom broju. Prvi je broj ovog

Staroeipatska Knjiga mrtvih

William Hogarth, Brak po modi

stripa izdan 1884. godine, a uskoro, 1890. godine, izdana su i dva nova strip-magazina *Comic Cuts* i *Illustrated Chips*.

Nova se moda brzo pojavila i s druge strane oceana. Richard Felton Outcault (1863. – 1928.) 1894. godine počinje u američkim novinama objavljivati seriju stripova pod naslovom *Hoganova ulica* (*Hogan's Alley*) i *Žuti dječak* (*The Yellow Kid*) u kojima je glavni lik jednozubi čelavi dječak iz predgrađa američkog velegrada, a odjeven u prepoznatljivu žutu noćnu košulju. Danas se baš ovo djelo smatra prvim pravim stripom, a njegova je prva epizoda izašla 16. veljače 1896. godine pod naslovom „Veliki pseći cirkus u McGooganovoj aveniji“ (*The Great Dog Show in McGoogan Avenue*).

Pronašavši svoje mjesto u medijskom prostoru i to onom najrazvijenijem, razvojni je put novoj umjetnosti bio osiguran. Strip se od najčešće zajedljivih i satirčnih slikovnih komentara sa svojih početaka, danas razvio u cijenjenu umjetničku tvorevinu. U suvremenom stripu tako su se iskristalizirala tri dominantna tržišta, odnosno tri tradicije stripskog stvaralaštva, svako sa svojim specifičnostima: američko, europsko i japansko. Suvremeni strip pored komercionalnog momenta, teži i umjetničkoj vrijednosti, pa često nalazi mjesto i u školskim učionicama, no ne kao nekada ispod klupe, već kao lektirni naslov ili nastavno gradivo.

Sanjin Ivašić, profesor

MOGUĆI NASTAVAK LJUDSKE EVOLUCIJE

MONOETNIČKE PRIPADNOSTI

Multikulturalizam je esencija modernog društva, a tendencija razvijanja jedne, sveprisutne etničke skupine više ne predstavlja toliko neostvarivu ideju. Budući da miješanje rasa postaje uobičajena pojava, ljudi će u bliskoj budućnosti polako početi gubiti razlikovna obilježja svoje etničke pripadnosti i, umjesto toga, pridobiti karakteristike ljudi iz raznih dijelova svijeta. Takav proces ima i svojih pozitivnih strana pa tako „rasa“ više neće biti problem.

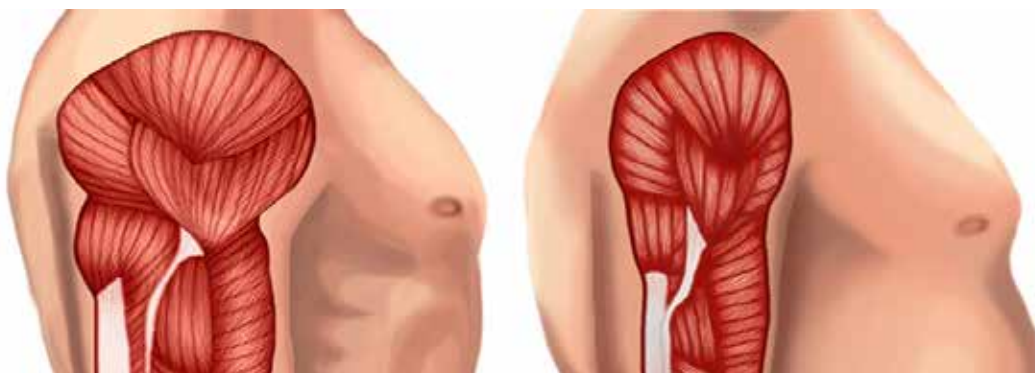
OSLABLJENI IMUNOSNI SUSTAVI

Kako ljudi postaju sve ovisniji o lijekovima za opstanak, možemo očekivati da će ljudski imunosni sustav polako slabjeti. Ovo se najbolje može objasniti sljedećim primjerom: zamislite budućnost u kojoj ćete, uz pomoć dodataka, moći regulirati hormone da biste poboljšali svoje zdravlje. Tijekom vremena, vaše će tijelo postajati sve ovisnije o dodatnim hormonima, sve dok ne dođe do točke u kojoj može prestati za sebe proizvoditi sve ono što lijek može nadomjestiti. Proces koji stvaraju hormone postat će manje važni za opstanak, jer će ih tijelo, zahvaljujući dodacima, uvijek imati dovoljno.

ATROFIJA MIŠIĆA

Dva su predvidiva uzroka postupnog fizičkog slabljenja ljudskog roda. Prvi je naše sve veće oslanjanje na tehnologiju, posebno strojeve. Što manje svaka generacija ovisi o svojoj fizičkoj snazi, to je vjerojatnije da će cijela vrsta rasti slabije. Drugi je mogući uzrok atrofije mišića još strašniji, i postat će vrlo zanimljiv ako ćemo se ikada preseliti u svemir. U takvom scenariju fizička snaga nije potrebna za dnevne aktivnosti. Ukoliko budemo trošili previše vremena kao galaktički istraživači, utoliko je vjerojatnije da ćemo na kraju izgubiti najveći dio svoje mišićne mase. Većina nas je čula da su, kada se vrate na Zemlju, astronauti više nalik ljusci bivšega sebe. Buduće generacije morat će osvijestiti ove potencijalne opasnosti i pripaziti da se ne nađu zatočeni u invalidskim kolicima kao što su to mrzovoljni ljudi u filmu „Wall-E“.

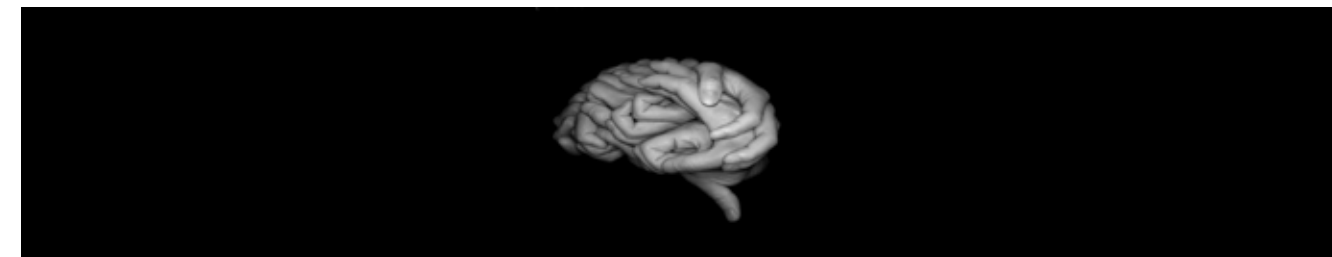
POVEĆANA VISINA

U posljednja dva stoljeća prosječna se visina ljudi ubrzano povećala, pa je u posljednjih 150 godina čovjek u prosijeku porastao za 10 cm. Smatra se da je glavna pokretačka sila iza ovog rasta obilnija prehrana dostupna mnogima od nas. Dokle god imamo mogućnost jesti više i raznovrsnije i dalje ćemo rasti jači i viši.

REPROGRAMIRANJE MOZGA

Tehnologija je već utjecala na način rada naše memorije. Ljudski mozak, poput stroja, teži maksimalnoj učinkovitosti, pa zato obično pamti mjesto gdje je informacija pohranjena, a ne samu informaciju. Daleko je lakše sjetiti se gdje ste stavili knjigu, nego se sjetiti stvarnog sadržaja te knjige. Koliko ste se puta radije pokušali sjetiti nečega, a da to jednostavno prije niste pogledali na nekom od danas lako dostupnih izvora informacija? Mozgu se lakše prisjetiti da je nešto pohranjeno na internetu i pretražiti Google ili Wikipediju nego li pamтити sve tako dostupne informacije. Kako tehnologija napreduje, naš se mozak tomu prilagođava ne bi li tako povećao svoju učinkovitost, a sve možda na štetu našem sjećanju.

SAMOPOBOLJŠANJE

Vremenom, ljudi će usavršavanjem tehnologije, vjerojatno doći i do točke svoga razvoja u kojoj će moći sami usmjeravati vlastitu evoluciju. To se može ostvariti doslovnim samopoboljšanjem, razvijanjem umjetnih organa ili odabirom gena. Ako i kada se to dopusti, selekcija gena posebno brzo može dovesti do buma takozvanih „dizajnerskih beba“. U takvih bi beba bili uklonjeni svi nedostaci i nepoželjne ljudske osobine. Na taj bi se način iz ljudskoga genotipa mogle trajno ukloniti mnoge negativne čovjekove karakteristike.

LITERARNI KONKURS

Literarni konkurs o ljudskim pravima raspisala je Kancelarija zaštitnika građana grada Subotice u želji da mlade, a pre svega, srednjoškolce, podstakne da razmišljaju i pišu o ljudskim pravima, jednakostima, sličnostima i različitostima društva u kojem žive. Na Dan ljudskih prava, 10. decembra, u Novoj opštini podeljene su nagrade za prva tri najbolja rada na srpskom, mađarskom i hrvatskom jeziku.

ZAŠTO SE O TOME ŠUTI?

-prva nagrada za rad na hrvatskom jeziku-

Ilustracija: Dunja B. Palković AT 4/1

Zašto se sitnoj ribi tako strogo sudi
I ophodi prema njima ko da nisu ljudi?
A za džepove pune namjere su vam prazne.
Oni se izvuku uvijek uz minimalne kazne.
Daju vam za djecu malo eura ili funti
I onda je dogovor da se o tome šuti...

Zaustavi se, takozvani utjerivaču pravde,
I razmisli zašto je ona morala da krade.
Kako bi tebi bilo da ne znaš tko ti je ujak, a tko tata
I da si prisiljen da sluša uzdahe rođenog brata?
I da nikog nije briga jer si tamnije puti,
Pomiriš se s tim da se o tome šuti...

Zaustavio si mečku, ali nisi ništa pit'o,
Otvorio si prozor i samo uzeo mito.
A on je bio pijan, neispravna kočnica.
Predaleko je bila najbliža bolnica.
Poslije ti smeta što se delinkvent na državu ljuti,
A znaš dobro o čemu se šuti...

Noću idu patrole,
U glavi im parole:
Sklonite djecu u ćelije
Da mafija može smjelije
Svoje poslove da muti,
A o tome nek se šuti...

Mario Evetović AT2/1

SANJALA SAM DA BI ŽIVOT TREBALO DA BUDE RADOST

-treća nagrada za rad na srpskom jeziku-

Isto jutro, isto sunce, ista zora...
Isii dan beži iz mog prozora.
Ponovo se oblaci leno po nebu vuče,
A ja se pitam zbunjeno:

Je li ovo juče?

Ustani, obuci se, operi zube,
Očešljaj se i spremi se za trku.
Požuri jer nemaš vremena!
Sati onoga što zoveš danas već su spremni.

Spremni da pobegnu.

Umor, nemoć, iznemoglost.
Kazaljke se šetaju ko dame po parku.
Ne mogu više da sedim, glava će mi pući!
Pet minuta
Minut
Još deset sekundi!
Dragi moji, čestitam, preživeli ste!

Sada možeš kući.

Operi zube, obuci se, leži.
Sklopi oči i razudaj maštu.
Sanjaj. Pusti noć da te očara.
Nemaš čega da se plašiš, sad je sve u redu.

San ne može da te razočara.

Isto jutro, isto sunce, ista zora.
„Trka počinje!“ Viče dan sa mog prozora.
Kazaljke se vuku, beskonačna minuta gubi svoju večnost.
Idi kući, odmori se.
Spavaj...

Sanjaj da je život radost.

Tekst i ilustracija: Marijana Turu AT 4/1

Az Emberi jogok pályázaton III. helyezés

AZT ÁLMODTAM, HOGY ÉLNI ÖRÖM

Ilustráció: Fehér Tímea, GFT 410

„Van egy ál-
mom, hogy egy na-
pon Georgia vöröslő dombjain
az egykori rabszolgák és az egykori rabszol-
gatartók fiai le tudnak majd ülni a testvériség asztalához.”
(Martin Luther King)

A Homo sapiens két alfaja, a Homo sapiens neanderthalensis (neandervölgyi ember) és a Homo sapiens sapiens (mai ember). Az előbbi a mai tudásunk szerint kb. 25 000 évvel ezelőtt kihalt, az utóbbi lassan haldoklik. Evolúciónk egy kilencven fokos fordulattal cigányútra tévedt. Tudatosan pusztítunk és ölünk, tudatosan butítjuk magunkat, tudatosan választunk rossz vezetőket. Ezáltal a tudatosság fogalma is elferdült az idők során, a szóé melynek szinonimája az öntudat, az önismeret. Ezek az emberi tulajdonságok kivesztek belőlünk, helyét átvette egy tá-
tongó lyuk és az elidegenedés mindenkitől s magunktól.

A mai emberről nehezen írható le a társadalom iránti vágy, a verbális társalgás vagy akár a gondolkodás maga. Idegenek vagyunk. Kívülállóként járunk egy olyan világban, melynek mi is része vagyunk. Vakon sétálunk el egymás mellett tekintet nem tűrve, távolságot tartunk mindenkiel és mindenhol, a bőr a bőrhöz való érintkezése már túl ritka. Már nem Ollókező Edvárd és a rút kiskacsa vagyunk, mi rég beolvadtunk a társadalom egyengetett mocsarába. A technikai forradalmak népességszaporítást idéztek elő, ezáltal a fogyasztói társadalom igényei is többszöröződtek. Ma már nem csak tömeggyártott bútorokat, ruhákat vagy ételeket gyártunk, hanem személyiséget is. A világ pszichológusai szemé-

lyiség-
jegyeinket könnyen megha-
tározható kategóriákba sorolták, fejlesz-
thetlenné, jelentéktelenné téve minket. Egy megalkotott
világban élünk, melyet egyesek és nullák alkotnak. A közösségi
oldalak algoritmusai olyan erők és olyan sokat tudnak rólunk,
hogy csak azt mutatják, ami biztosan a kedvünkre lesz, észre sem
véve, hogy nap mint nap saját tükörképünkkel töltjük a legtöbb
időnk. A média az egyén látszatát kelti, egy más, egy új élet, élet-
forma lehetőségét. A média szeret minket, összeköt, felkészített a
születésnapunkon, köszön reggel és este, emlékeztet fontos es-
eményekre, felidézi emlékeinket... Hús-vér társainkat algoritmu-
sokra cseréltük, mely mindenki zsebében és otthonában ott él.

Általános iskolában hobbikról tanultunk, elfoglaltságokról
melyeket az ember szívesen végez tanulás és lélekápolás céljából.
Ezek mára feleslegesnek, sőt bűnnek tűnhetnek, mert nem szere-
pelnek a napi teendőink közt. Nem kívánjuk már az önfejlődést, a
tanulást, a TUDÁST.

„Egyszerre rádöbbenek, hogy mindenki éli a maga csendes
kis életét és egyedül én vagyok örült” – mondta Jack Ker-
ouac. Ő tudta, hogy az örült jó, az örült forradalom. Mert az
ember fejlődésre, okulásra, benső lélekgyarapodásra szü-
letett. Ennek szerves része az egyed és a közösség egyensúlya.
Nekem is van egy Álmom. Egy Álmom a mai napon, hogy min-
denki elég erős lesz majd, mert megértünk egy forradalomra, egy
belső harcra, melyet önmagunkért és magunkkal vívunk majd.

Úri Szűcs Luca, AT 4/2

BOHEMIAN RHAPSODY – QUEEN

“Mama, just killed a man,
Put a gun against his head,
Pulled my trigger, now he's dead.
Mama, life had just begun,
But now I've gone and thrown it all away...”

Cold sweat started dripping down my forehead,
and I was shaking uncontrollably, but it wasn't cold.
Was it always this hot in here? I felt the heat burning in my cheeks, and spreading through my whole body.
In the distance I heard a song. It was coming from my neighbors' radio, and echoing in my half empty, dark room.

“Mama, oooh,
Didn't mean to make you cry,
If I'm not back again this time tomorrow,
Carry on, carry on, as if nothing really matters...”

I placed my burning hand on the floor, which

I am lying on. It is very cold compared to me. With my shaking fingers I feel every single bump and unevenness on this part of the floor, which I am examining. Somehow, I have to take my mind off that stupid song, which I never noticed...until now. Everything changed now. Maybe this is normal.

“Too late, my time has come,
Sends shivers down my spine,
Body's aching all the time...”

When is it going to stop? I can't listen to it anymore! Is it normal?

Fast and angry, I jumped on my feet, which already managed to hold up my weight. My head was dangerously spinning, but I continued walking towards the wall. I aggressively started pounding on the wall, and shouting: Turn off that music! Turn it off!

Nobody answered me.

My head is falling apart from all this growing pain. Everything I can hear is that damn music. Music that makes me think of what I have done. Music that makes me remember that face, that body, that unnatural position, that puddle of sticky, red fluid. Those holes which I made... The room started shrinking and squeezing me from every side. I feel like I am burning alive. I am choking on invisible smoke. There is no way out. I ran to the window, opened it and listened to the last words of the song...

“Godbye everybody, I've got to go,
Gotta leave you all behind and face the truth....”

I jumped.

Text and illustration: Dunja Basic Palkovic AT 4/I

Intervju: Kristijan Tači, dvostruki državni prvak Srbije u rvanju

UČIM OD ŠTEFANEKA

Rvanje ima dugu istoriju i tradiciju u Subotici, a u nizu onih koji su ostavili neizbrisiv trag u ovom sportu jeste i Kristijan Tači, učenik G 2/4 odeljenja Politehničke škole, dva puta uzastopno biran za najboljeg subotičkog sportistu i dvostruki državni prvak Srbije.

Reci nam nešto više o rvanju kao sportu.

Rvanje su izmislili stari Grci i to je prvi olimpijski sport. Bavljenje rvanjem zahteva mnogo odricanja. Moram da pazim na ishranu, a izlasci i alkohol za mene ne postoje.

Kristijan Tači kao državni prvak Srbije u rvanju

Rvačke pripreme za prvenstvo Evrope

Na takmičenju

Kako si počeo da treniraš rvanje?

Pre mene, rvanjem su počela da se bave moja braća. Počeo sam da odlazim sa njima na treninge, svidelo mi se, pa sam i ja u devetoj godini počeo da treniram rvanje.

Da li je teško uskladiti školske obaveze i sport?

Zaista jeste teško uskladiti sport i školske obaveze. Često izostajem iz škole i to utiče na moje ocene, ali se trudim da sve bude kako treba.

Plašiš li se povreda koje rvanje donosi?

Bez povreda, nema sporta. Povrede su deo sporta koje sportista ne može da izbegne. One postoje, ali ne smeju da nas zaustave ni na treninzima, ni na takmičenjima.

Šta ti rvanje znači?

Bez rvanja ne mogu da zamislim svoj život. Da nisam krenuo ovim putem, bio bih dete koje sport voli samo preko televizije ili interneta, zato sam jako srećan što to nije tako.

Čujemo da si se rvao sa olimpijskim i svetskim prvakom, Davorom Štefanekom, našim sugrađaninom. Možeš li nam reći nešto više o tom iskustvu?

Zapravo, samo sam probao, on je suviše dobar rvač... Veliko je zadovoljstvo rvati se sa olimpijskim prvakom i srećan sam što imam mogućnost da učim baš od njega.

Da li se deca danas sportom bave u dovoljnoj meri?

Mali procenat dece se bavi sportom. Uglavnom kod kuće sede za računarima. Otkad je Davor Štefaneć postao olimpijski prvak, imamo dosta novih članova i to je veliki napredak.

Kakvi su tvoji planovi za budućnost?

Prvo moram da završim školu, a rvanje želim da treniram dok god to bude bilo moguće.

КРИВАЈА

Моје родно место је село Криваја, у стилу позног класицизма, смештен је а име је добило по реци Криваји. у великом и лепо уређеном парку. Село Налази се недалеко од Бачке Тополе, у Криваја познато је по свом предивном Севернобачком округу, а има тек око зеленилу и шуми која га окружује, као и седамсто пунолетних становника. по Кривајском језеру.

У центру села налази се дворца „Криваја“, који је изграђен крајем 19. века, а припадао је велепоседнику Балинту Фернбаху. Породица Фернбах је на размеђу 19. и 20. века поседовала велике индустријске објекте и много земље на територији Бачке и Баната, али и Мађарске. Дворца „Криваја“ само је један од војвођанских двораца који су некада припадали овој имућној породици. Дворца „Криваја“, изграђен

У селу се налази Основна школа „Вук Стефановић Караџић“, као и ФК „Криваја“, основан давне 1948. године. Криваја је позната као родно место чувеног фудбалера Николе Жигића, који је играо за Црвену звезду и репрезентацију Србије.

Надам се да сам успела бар донекле да вам дочарам своје село Кривају, мирно и пријатно место које ћу, где год да одем, носити у лепим успоменама.

Јелена Милићевић ГФТ 2/8

KISPIAC

Kispiac (szerbül Male Pijace) az én szülőfalum, Észak-Bácskában helyezkedik el, Magyarokizsa községben. A falutól Magyarokizsa 10 km-re, Szabadka pedig 25 km-re kerül.

1935-ben a martonosi tanyavilág, Köröspart, Ostorak, Szalatornya önállósulásával létrejön Köröspiac, avagy 1938-tól Kispiac. Ennek ellenére a település területéről az első írásos említés egy 1211-ből származó okiratban található.

A falu önállósulásával a település rohamos fejlődésnek indult. 1945-ben átadták a templomot, 1952-ben megalakult a Petőfi Sport Egyesület, 1954-ben pedig a Földműves Szövetkezet. 1963-ban pedig bevezették a villanyáramot a faluba. 1966-ban megalakult a Jókai Mór Művelődési Egyesület.

Kispiac rohamos fejlődésének a 90-es évek nehéz gazdasági helyzete vetett véget. Azóta

a polgárok nehezen jutnak jól fizető munkához, emiatt sajnos külföldön próbálnak jobb megélhetés után nézni. A valamikori 3000 lakosból, mára csak 1800-an maradtak. Ennek ellenére a falu vezetése mindig megpróbálja a falut fejleszteni gyalogjárda, játszótér és egyéb közhasználatú dolgok építésével. Minden hónap utolsó vasárnapján, december és január kivételével megrendezésre kerül a kispiaci Állat és kirakodó vásár. A templombúcsút június 26-án ünnepeljük, Szent Péter és Pál napján.

Az iskola 1874-ben alakult. Sajnos a 60-as években megszűnt önálló iskolaként létezni, beolvasztották a horgosi iskolába. Iskolánk neve a 2015/16-os tanévtől Kárász Karolina Általános Iskola kispiaci Móricz Zsigmond Kihelyezett Tagozat.

Fodor Máté AT3/2

Grafičko oblikovanje: Maja Stoparić GFT 3/13

